

“Vi kan ju inte spela bingo hela tiden”

En studie om förskollärares idévärld kring arbetet med barns delaktighet och inflytande i förskolans verksamhet

Sandra Strandberg och Sofia Jonsson

Självständigt arbete – Pedagogik GR (C), 15 hp
Huvudområde: Pedagogik
Högskolepoäng: 15 hp
Termin/år: Vt / 2020
Handledare: Anneli Hansson
Examinator: Anneli Hansson
Kurskod: PE099G
Utbildningsprogram: Förskollärare, 210 hp

Förord

Det har visat sig att en sådan väl använd fras som "barns delaktighet och inflytande" inte alltid är så lätt att sätta fingret på. Detta är vårt självständiga arbete och den sista del vi genomför i vår utbildning mot förskollärare. Detta arbete har öppnat upp våra tankar och utvecklat oss i vår kommande yrkesroll. Vi har fått utföra givande intervjuer där informanterna öppnat upp sig och delat med sig av sina tankar, och vi har slitit vårt hår i en arbetsam analys som var betydligt lättare sagt än gjort. Efter många sena nätter, resande mellan varandra och timmar i telefonen är vi nu glada att kunna dela med oss av vårt examensarbete. Ett examensarbete som vi arbetat med tillsammans, läst, skrivit, skrivit om, raderat, skrivit om igen för att slutligen nå en färdig studie. I och med att vi tillsammans skrivit detta har arbetsfördelningen mellan oss två varit jämt fördelad. Vi har tillsammans stöttat varandra och på det viset kunnat genomföra detta examensarbete, en produkt av oss båda.

Vi vill passa på att tacka vår handledare Anneli Hansson för hennes stöd och engagemang, som ständigt utvecklat oss i våra tankar. Vi vill även tacka de förskollärare som har deltagit i vår studie, och med öppet hjärta delat med sig av sina tankar kring det fenomen vi valt att studera, och givit oss förutsättningar för att kunna utföra vårt examensarbete.

Abstrakt

Syftet med denna studie var att genom en fenomenografisk ansats belysa de variationer av uppfattningar av barns delaktighet och inflytande som kan tänkas finnas bland förskollärare. För att finna dessa variationer genomfördes kvalitativa semistrukturerade intervjuer med utbildade förskollärare i olika åldrar, alla verksamma i förskolans verksamhet. Det datamaterial som samlats in har sedan analyserats och kategoriserats utifrån en fenomenografisk ansats i ett försök att få variationerna att framträda. Resultatet visar en rad olika variationer i förskollärarnas uppfattningar, där det bland annat har framkommit i vårt resultat att förskollärarnas uppfattningar av barns delaktighet och inflytande till stor del handlar om ett ansvar hos förskolläraren, men vi kan också tolka att det även handlar om barnens egna upplevelse av det. De variationer som har framkommit i resultatet redogörs i olika kategorier, där även de uttalanden som ingår i samma kategori har variationer i sig. Detta synliggör den komplexitet som finns i arbetet med barns delaktighet och inflytande, då de olika kategoriernas innebörder som även innehåller variationer i sig gör det ännu svårare att utröna fenomenet. De olika variationerna av uppfattningar ger även olika förutsättningar för arbetet med barns delaktighet och inflytande, därav kan vi se betydelsen av att förskollärare samtalar och reflekterat kring uppfattningar av fenomenet.

Nyckelord: *delaktighet, fenomenografi, förskola, förskollärare, inflytande, uppfattningar*

Innehållsförteckning

Introduktion	3
Inledning	3
Bakgrund	5
Att tolka innebörden av delaktighet och inflytande	5
Ramfaktorernas påverkan på arbete med delaktighet och inflytande i förskolan	6
Interaktion och samspel med barn	7
Pedagogens maktposition	8
Studiens problemområde	9
Syfte	10
Metod	11
Fenomenografisk ansats	11
Datainsamlingsmetod	11
Urval	12
Genomförande	13
Databearbetning och analys	14
Forskningsetiska överväganden	15
Metoddiskussion	15
Resultat	17
Inledning	17
<i>Inflytande och delaktighet handlar om att spinna vidare på barnens intressen</i>	17
<i>Inflytande och delaktighet handlar om att barnen får bestämma inom de vuxnas ramar</i>	19
<i>Inflytande innebär att barnen är medveten om fenomenet</i>	21
<i>Delaktighet och inflytande handlar om förskolans värdegrundsarbete</i>	22
<i>Delaktighet och inflytande går ihop med varandra men kan även särskiljas</i>	23
Sammanfattning	25
Diskussion	27
Olika uppfattningar ställer olika krav	27
Medvetenhet om den vuxnas ansvar	28
Ett värdegrundsarbete med ömsesidig respekt	29
Barns sätt att uttrycka sig	29
Ett komplext begrepp	30
Pedagogiska betydelser för förskola	30
Framtida studier	30

Introduktion

Studien introduceras med en inledning där vi beskriver hur valet föll på en fenomenografisk studie, som innebär att vi fokuserar på variationerna i förskollärares uppfattningar av barns delaktighet och inflytande. Efter det redogör vi även för tidigare forskning som vi fördjupat oss i till denna studie.

Inledning

Att arbeta med barns delaktighet och inflytande lyfts i förskolans läroplan (Skolverket, 2018) som en väsentlig del av barnens utbildning. Med ett eget avsnitt beskrivs arbetet med barns delaktighet och inflytande bland annat genom att barnen får förutsättningar att förstå demokrati, samarbeta i grupp samt ta ansvar - och få förståelse - för sina egna handlingar och demokratiska principer. Läroplanen (Skolverket, 2018) lyfter också att barns delaktighet och inflytande innebär att pedagogerna skall sträva efter att varje barn har ett reellt inflytande över sin vardag och sin utbildning, där de ges förutsättningar att ha inflytande och vara delaktiga.

Ovanstående är också något som vi upplever har uppmärksammats genom vår utbildning till förskollärare, att fokus på att arbeta med barns delaktighet och inflytande löpande lyfts genom de flesta kurser. Under våra verksamhetsförlagda utbildningar så har intresset för arbetet med barns delaktighet och inflytande ökat ytterligare. Vi har upplevt i diskussioner med förskollärare under våra verksamhetsförlagda utbildningar att de har beskrivit en komplexitet i arbetet med barns delaktighet och inflytande, där det ibland har kunnat vara svårt att tillgodose barnens möjligheter till delaktighet och inflytande. I dessa diskussioner har sedan intresset ökat för de faktorer som skulle kunna påverka hur och när barn blir delaktiga och ges inflytande, och möjligheten att uppnå de strävansmål som finns i läroplanen för förskolan, men även hur verksamma förskollärare ser på fenomenet.

Ännu en anledning till att vi upplever att arbetet med barns delaktighet och inflytande är så oerhört viktigt är att från och med den 1 januari 2020 har Sverige antagit barnkonventionen (Unicef, 2020) som lag. I flera av de totalt 54 artiklarna i barnkonventionen som samtliga berör barns rättigheter framgår det att varje enskilt barn har rätt att utöva inflytande över sin egen tillvaro, vilket betyder att i förskolans verksamhet är detta inte enbart likt läroplanen ett strävansmål utan faktiskt en lag som skall följas i arbetet på förskolan. Bland annat så står det uttryckligen i Barnkonventionen (Unicef, 2020) att skolan, alltså förskolan och skolan, skall hjälpa barnet i sin utveckling samt även göra dem medvetna och lära dem om deras rättigheter som där innefattar inflytande samt delaktighet. Vilket således betyder att verksamma inom förskolan har ett viktigt ansvar att se till att detta tillgodoses inom den verksamhet som bedrivs.

Det finns även tidigare forskning kring arbetet med barns delaktighet och inflytande som riktar ett stort fokus på komplexiteten i hur pedagoger ser på fenomenet delaktighet (Ribaeus, 2014). Eftersom arbete med barns delaktighet och inflytande i förskolan är ett svårt och komplicerat uppdrag, kan det innebära bland annat att pedagoger har olika uppfattningar av detta fenomen (Eide, Os & Samuelsson Pramling, 2012). Detta gör att vi upplever det angeläget att frilägga just hur det kan uppfattas, för att kunna bidra till förutsättningar för att utveckla arbetet på förskolor. Det vi utifrån detta valt att vinkla vår studie mot blir de uppfattningar som förskollärare har av arbete med barns delaktighet och inflytande genom en fenomenografisk ansats. En fenomenografisk ansats ger oss ett fokus på just de uppfattningar av fenomenet som kan visa sig hos de förskollärare som kommer att ingå i vår studie (Larsson, 2011). Larsson (2011) argumenterar för hur en sådan studie kan vara

betydelsefull för att öka förståelse och kunskapen kring en del av samhället, i det här fallet förskolan, som kan vara värd att begrunda i sig. Vidare argumenterar författaren för hur en studie i fenomenografisk ansats kan vara ett stöd i människors utveckling, som lätt fastnar i samma spår, och denna typ av studie ger möjligheten att se ur andra perspektiv och öppnar upp för reflektion. Detta skulle kunna innebära att vår studie kan bidra till en utveckling av förskolans verksamhet och förskollärare i syfte att öka medvetenheten om sig själv och verksamheten.

Sammanfattningsvis visar tidigare forskning till stor del hur pedagogernas uppfattningar kring fenomenet kan påverka barnens möjligheter till delaktighet (Bae, 2010), varav vi intresserar oss för den idévärld som pedagoger har av barns delaktighet och inflytande i förskolan. Westlund (2011) beskriver hur begrepp som "delaktighet" och "inflytande" är svårdefinierade och svårtolkade och just därför kan uppfattas olika mellan olika människor, och därför är det av betydelse att det finns diskussioner kring dessa begrepp och innebörden av dem. Författaren framhåller hur dessa begrepp kan tas för givet som väsentliga i arbetet med demokrati i förskolan, och att det därför är nödvändigt att det finns diskussioner kring hur verksamma inom förskolan förstår begreppen, som en förutsättning för att kunna arbeta med dem. Det som intresserar oss är således hur förskollärare uppfattar arbetet med att göra barnen delaktiga och ge dem inflytande, samt hur de uppfattar dessa fenomen.

Bakgrund

I följande avsnitt behandlar vi tidigare forskning kring barns delaktighet och inflytande i förskolans verksamhet. Vi har valt att organisera följande avsnitt med teman för att på ett tydligt sätt synliggöra för läsaren det centrala inom den tidigare forskningen. Det slutade med fyra olika teman som växte fram, "tolkning av begreppens innebörd", "ramfaktorer som påverkar", "interaktion och samspel med barn" samt "pedagogens maktposition".

Att tolka innebörden av delaktighet och inflytande

Begreppen inflytande och delaktighet används oftast synonymt, detta dels både inom vissa forskningssammanhang samt även inom förskolan och skolans värld (Arnér, 2009). I diskussioner kring begreppens innebörd visade Arnérs studie att ett samförstånd kring begreppens innebörd synliggjorts och där har det konstaterats att dessa kan tolkas olika beroende på den kontext begreppet ingått i. Dessa olika tolkningar av begreppen kan således visa på den komplexa situation arbetet med barns delaktighet och inflytande har i förskolans verksamhet. Olika situationer kan även de påverka tolkningen av begreppen, samt att andra omkringliggande faktorer spelar in i arbetet med att göra barn delaktiga och låta dem få ha inflytande över sin tillvaro. Arnér (2009) beskriver exempelvis sin egen uppfattning om begreppen, där hon skildrar begreppet "inflytande" som ett sätt för barnen att påverka sin tillvaro, medan hon skildrar "delaktighet" som att barnen ges möjlighet att ta del av något. Utifrån den uppfattningen väljer Arnér vidare att använda sig av begreppet "inflytande" och inte "delaktighet". Att beskriva sin uppfattning kring begreppen kan ofta vara en svårighet för förskollärare, exempelvis poängterar Ribaeus (2014) att det kan vara lättare att beskriva vad begreppen inte innefattar än tvärtom. Enligt Ribaeus tolkning visar det sig lättare för förskollärare att beskriva kringliggande faktorer som möjliggör eller begränsar barns inflytande än att faktiskt försöka definiera själva begreppet inflytande.

Det visar sig även att det kan finnas en inställning där det hör till vanligheterna att som vuxen fastna i en traditionell syn på såväl barn som delaktighet och inflytande, vilket kan innebära begränsningar i arbetet med barns rättigheter (Bae, 2010). Detta beskrivs då främst kring de yngre barnen där det kan finnas en uppfattning att de inte har samma möjligheter att uttrycka sig och därmed inte samma möjligheter att påverka. Däremot redogör Bae för att det inte nödvändigtvis behöver vara problematiskt att yngre barn inte uttrycker sig på samma vis som äldre barn, utan det verkar skapa sina möjligheter ändå där de kan uttrycka sig och påverka på sitt sätt. Dock poängterar författaren att i arbetet med barns rättigheter, såsom exempelvis barns rätt till delaktighet och inflytande, är det en fördel att barnen får möta vuxna som är beredd att utmana sina egna tankar, för att undvika den inställningen om att fastna i sitt synsätt kring barns delaktighet och inflytande (Bae, 2010). Ytterligare beskriver också Bae i sitt resultat hur bristande kunskaper hos vuxna i förskolan kring delaktighet och inflytande kan påverka den tolkning de har av detta, där fokus hamnar på individnivå och individens egen självständighet. Detta kan innebära att en helhetsbild av delaktighet för barnen i en förskolegrupp hamnar i skymundan, och istället förespråkas individens rätt att göra egna val (Bae, 2010). En tolkning av begreppen kan därmed vara nödvändig, eftersom delaktighet lika väl kan handla om att ingå i en grupp (Eide et al., 2012). Eide et al. (2012) redogör nämligen för olika sätt att se på delaktighet, där de beskriver delaktighet som tvåfaldigt. För det första beskriver de att delaktighet innebär att barnen känner sig inkluderad i en grupp, känner grupptillhörighet och en gruppidentitet. Det handlar om att ingå i en samhällsgemenskap, som författarna också framhäver, där förskolan behöver skapa möjligheter för detta. Men Eide et al. (2012) resonerar också kring att ett annat sätt att se på delaktighet är att se på det enskilda barnet och att dem lyssnas på, uppmuntras att uttrycka sig, samt tas på allvar. Detta beskriver författarna vidare behöver tas i beaktning gentemot

varandra då det enskilda barnets önskemål och behov också behöver förhålla sig till gruppens önskemål och behov, och vice versa.

Vi har hittills nämnt att vuxna kan tolka delaktighet och inflytande på olika sätt, och att detta i sin tur kan påverka arbetet och de möjligheter som erbjuds för barnen i förskolan. Qvarsell (2011) visar i sin studie att det kan finnas andra sätt att förstå barns delaktighet och inflytande än exempelvis möjligheten att få bestämma, såsom att få möjlighet och verktyg för att uttrycka sig och bemötas med respekt. Det behöver på så vis inte vara en nackdel att vuxna bestämmer, utan möjligheten för barns inflytande kan finnas på andra sätt och ses på andra sätt (Qvarsell, 2011). Genom att som vuxen i förskolan också besitta ett visst ansvar, innebär det också ett ansvar att vara lyhörd för barnens tankar och därmed kan deras synsätt vara angeläget i de vuxnas reflektioner kring tolkningen (Eide et al., 2012).

Utöver detta beskriver även Ribaeus (2014) hur förskollärare tampas med att utveckla sitt arbete med barns delaktighet och inflytande, som de själva inte anser är nog synligt i verksamheten. Däremot beaktar Ribaeus hur mycket av arbetet med barns inflytande verkar ske omedvetet och därmed inte är visualiserat nog tydligt för förskollärarna själva. Framför allt kan inflytande ske i praktiken och kan uppfattas som oplanerat av förskolläraren. Vidare menar författaren att det kan till stor del bero på avsaknaden av en diskussion i arbetslaget kring fenomenet (Ribaeus, 2014).

Genom att tolka barns delaktighet och inflytande framträder olika innebörder med arbetet kring detta. Sandberg och Eriksson (2010) redogör för flera olika sätt för förskollärare att se på barns delaktighet och inflytande, där det sedan framträder att olika uppfattningar innebär olika krav på verksamheten. Exempelvis beskriver författaren att förskollärarna kan välja att se delaktighet genom hur pass aktiva barnen väljer att vara. Det i sin tur ställer krav på förskollärarna och verksamheten att skapa möjligheter för barnen att vara aktiva. Huruvida förskollärarna enhetligt diskuterar fram sina uppfattningar kring fenomenet, blir sedan en grund för det fortsatta arbetet kring det (Sandberg & Eriksson, 2010).

Ramfaktorernas påverkan på arbete med delaktighet och inflytande i förskolan

Det finns faktorer utanför förskollärarens kontroll som även de påverkar hur arbetet med barns delaktighet och inflytande i verksamheten uppfattas av förskollärare. Dessa ramfaktorer styr och påverkar dels förskolläraren men också verksamheten i sig, som således kan påverka förskollärares uppfattningar av fenomenet. Bland annat diskuterar Bae (2010) i sin studie hur bristen på kunskap kring barns utbildning kan innebära att överordnad inte prioriterar det som krävs för att stärka arbetet med exempelvis barns delaktighet och inflytande. Där handlar det således om att det inte finns den kunskap och förståelse som krävs för att tillsätta de medel som är nödvändiga i utvecklingen av arbetet, på en högre nivå där förskollärarna själva inte har kontroll över beslutet. Det kan vidare innebära att förskollärarna inte får de förutsättningar de kan tänkas behöva för att kunna utveckla sitt arbete med barns delaktighet och inflytande (Bae, 2010). Exempelvis lyfter Arnér (2009) betydelsen av utvecklingsarbete i förskolan för att kunna skapa förändringar i människors synsätt och förhållningssätt. Deltagarna i det utvecklingsarbetet som Arnér (2009) redogör för uttryckte sin uppskattning och önskan om att få mer tid till att sitta tillsammans och reflektera kring sitt förhållningssätt, vilket ett vanligt schema i förskolan inte alltid tillåter. Detta kan således även det ses som en faktor som kan vara svår för förskollärare att råda över, än om de har möjlighet att lägga fram önskemål i ett försök att påverka detta.

Bae (2010) framhåller också arbetsgruppens sammansättning som en bidragande del i arbetet med barns delaktighet och inflytande, där arbetsgruppen till stor del kan bestå av personal som inte är behöriga förskollärare. Bae (2010) menar på att det kan skilja sig kunskapsmässigt mellan den som är utbildad och den som inte är det, där en förskollärare kan ha en mer komplex syn på barns delaktighet och inflytande och en som inte är utbildad kanske inte har samma förståelse. Detta kan då ses som en ramfaktor som förskolläraren behöver förhålla sig till och som kan påverka arbetet, men som den inte kan råda över. Dessa faktorer kan i sin tur påverka den uppfattning förskollärare har av barns delaktighet och inflytande.

Eriksson Bergström (2017) nämner även miljön som en social faktor som även den kan ses som en ramfaktor, där det handlar om hur många vuxna som finns i förhållande till antalet barn. Med detta beskriver författaren, hur den faktorn att det är en för stor barngrupp på för få vuxna kan innebära att barnens frihet begränsas, eftersom behovet för personalen att ha kontroll över barngruppen ökar. I dessa fall kan reglerna bli stramare och innebära att barnen inte har samma möjlighet att påverka verksamheten (Eriksson Bergström, 2017).

Interaktion och samspel med barn

Utöver det faktum att begreppen kan tolkas olika, beskriver också Bae (2010) att barns möjlighet till delaktighet och inflytande till stor del påverkas av förskollärarens medvetenhet om barns olika sätt att uttrycka sig. Här beskrivs förskollärares kunskap om barns språk som en väsentlig faktor för att barnen ska ges möjlighet till delaktighet och inflytande. Studien resulterar i att en skillnad mellan utbildade förskollärare och inte utbildade synliggörs, där de utan en förskolläraryt utbildning kanske inte har samma kunskap om barn som en utbildad förskollärare (Bae, 2010), vilket kan påverka arbetet med barns delaktighet och inflytande. Det finns även en risk att de som arbetar med barn fastnar i gamla traditioner och tankar och därför inte kan utmana sig själv i sitt tänkande att se barnens olika sätt att försöka använda sitt inflytande över sin vardag. Bae (2010) argumenterar för att de som arbetar med barn i förskolan behöver en kunskap att kunna utmana sin tanke och se bortom traditioner för att upptäcka barns försök till delaktighet och inflytande, alltså återigen pedagogens roll som kan skapa både möjligheter och begränsningar (Bae, 2010).

Även Sandberg och Eriksson (2010) poängterar pedagogens roll som en viktig komponent i barns delaktighet och inflytande. I resultatet i deras studie beskriver författarna mer de begränsningar och möjligheter för barns delaktighet och inflytande som kan tänkas existera i förskolans verksamhet. Många komponenter diskuteras som till exempel miljöns tillgänglighet och barnens möjlighet att behärska sin vardag. Men här lyfts också pedagogens roll, som dels ansvarar för att skapa dessa möjligheter men också måste se det i förhållande till en interaktion med barnen för att kunna ge barnen ett reellt inflytande. I likhet med Eide et al. (2012) krävs en kommunikation och en integration med barnen för att skapa en möjlighet för dem att vara delaktiga och ha inflytande. Barnen behöver lyssnas på och tillåtas påverka (Sandberg & Eriksson, 2010). Detta är även något som Ribaeus (2014) diskuterar och menar på att grunden för ett fungerande demokratiarbete, som således även innefattar inflytande, är att kommunikationen mellan förskollärare och barn fungerar. Ribaeus (2014) poängterar att detta är en förutsättning för att ge barnen rättigheter och uppfylla dessa inom förskolans verksamhet. Samtidigt poängteras även mer specifikt att verksamhetens planering behöver vara flexibel och öppen för barnen att förändra, och det är inte förrän barnen syns i verksamhetens planering som de utövar ett reellt inflytande (Ribaeus, 2014). Qvarsell (2011) beskriver och andra sidan ett annat sorts samspel, nämligen samspelet barnen sinsemellan. I sin artikel diskuterar Qvarsell (2011) hur barn i interaktion med varandra kan skapa möjligheter för sitt eget inflytande och

värna om demokrati i sin egen vardag. Författaren visar hur barn kan förhandla och ta ansvar för sina rättigheter i situationer de stöter på i sin vardag. Däremot fortsätter Qvarsell (2011) att det absolut kan vara till fördel att det finns ett samspel mellan barn och vuxna i förskolans verksamhet, där alla är engagerade och respekterar varandra, som en möjlighet för inflytande och delaktighet.

Pedagogens maktposition

Det vi tidigare nämnt handlar till stor del om förskollärares medvetenhet i olika sammanband kring barns delaktighet och inflytande, vilket också är avgörande i det maktförhållandet mellan barn och vuxen som följer sig naturligt i förskolans kontext. Eide et al. (2012) beskriver främst hur pedagogen som vuxen lätt hamnar i en maktposition, bland annat genom sitt val av placering i rummet, vilket är något som pedagogen därför måste vara medveten om och reflektera kring. Samtidigt som Johannesen och Sandvik (2013) menar på att vuxna alltid naturligt har en maktposition i relation till barn. Tidigare forskning beskriver å andra sidan förskollärares övergripande ansvar över att reflektera kring de förutsättningar som krävs för att skapa möjligheter för barns delaktighet och inflytande (Johannesen & Sandvik, 2013; Sandberg & Eriksson, 2010). När Sandberg och Eriksson (2010) lyfter pedagogens roll i barns delaktighet och inflytande kommer de också in på pedagogens ansvar, maktposition och dessutom pedagogens syn och perspektiv. Detta tänker vi visar på att dessa olika kategorier också går in i varandra och kan vara betydelsefulla i kombination med varandra för att diskutera vidare kring fenomenet "barns delaktighet och inflytande i förskolan", där det är svårt att utesluta något av dem. Att som pedagog arbeta med att låta barnen få inflytande över sin tillvaro handlar således då om att i ett av fallen hamnar du som pedagog i en maktposition som i många fall kan handla om att ge barnen den respekt som de behöver för att kunna ta egna initiativ över sin tillvaro samt förskolans verksamhet (Arnér, 2009; Eide et al., 2012; Sandberg & Eriksson, 2010). Pedagogens position och ansvar beskriver också Qvarsell (2011) som viktiga byggstenar för de möjligheter som erbjuds i förskolans verksamhet. Pedagogen behöver reflektera och vara observant på sin egen roll i barnens vardag, där de genom ömsesidig respekt och genom att vara en aktiv vuxen kan skapa möjligheter för de erbjudande som finns tillgängliga för barnen i verksamheten (Qvarsell, 2011). Det handlar alltså inte enligt författaren om att i egenskap av vuxen vandra runt som en kontrollant. I förhållande till detta lyfter författaren också att pedagogerna behöver reflektera över sin barnsyn, och framhäver just hur barn förtjänar att bli respekterade och lyssnade på för det barn de är idag.

Resultatet i Eide et al. (2012) studie visar på att förskollärares medvetenhet om sin roll är av betydelse för barns möjlighet till delaktighet och inflytande. Förskolläraren som höll i samlingen hade en rutin och en välplanerad samling som skulle ge alla barn möjlighet att delta, och detta var förskollärares sätt att se till att alla barn fick möjligheten till delaktighet. Samlingen skulle skapa de förutsättningar som krävs för att alla barn skulle ha möjlighet att delta (Eide et al., 2012). Detta visade sig uppnå sitt resultat, där samlingarna var baserade på barnens intressen och förutsättningar och därför ansågs detta enligt Eide et al. (2012) vara ett sätt att ge barnen delaktighet och inflytande. Däremot visade resultatet att det fanns få möjligheter för barns spontana delaktighet och inflytande. Det enskilda barnet hade inte möjlighet att ha inflytande över själva samlingen eller vardagen (Eide et al., 2012). De följde en planering som ofta innehöll en slags turordning så alla barn fick möjlighet att komma till tals och utifrån detta ansågs det att barn hade möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande. Men enligt författarna (Eide et al., 2012) så krävs det också att förskolläraren är villig att ta barnens tankar i beaktning, och det är genom interaktion med barnen som förskolläraren verkligen kan ge dem reellt inflytande och delaktighet i vad som sker i deras vardag i förskolan.

Eriksson Bergström (2017) ger ett annat exempel på hur förskolans miljö, även om den är formad av pedagoger, kan skapa möjligheter för barnen, men att detta sedan kan begränsas över de regler och förbud som pedagogerna sätter upp. Detta beskriver Eriksson Bergström vidare är det faktum att pedagogerna upplever sig ha ett ansvar att hålla ordning i gruppen och att regler kan vara nödvändiga för att verksamheten ska fungera för hela barngruppen, som ett sätt att fostra dem i att delta i en större grupp, i ett sammanhang där flera individer ingår. Författaren lyfter också hur individer ser olika handlingserbjudanden, vilket ofta kan skilja sig åt mellan vuxna och barn. Det innebär vidare att vuxna inte ser till olika saker på samma sätt som barnen, när barnen ser en möjlighet till lek ser vuxna en risk för något annat och begränsar leken. Den här svårigheten att dela sitt ansvar som vuxen och hålla regler, samtidigt som pedagogerna ska se till barnens perspektiv nämns som en stor utmaning för verksamma pedagoger i förskolan (Eriksson Bergström, 2017). Detta beskriver även Tullgren (2003) i sin avhandling där hon visar på hur ett modernare sätt att styra barnen på tagit form. Med ett mildare, mer lekfullt sätt att styra finns idéer om att barnens frihet inte blir påverkad och att de själva fortfarande har möjlighet att påverka. Vidare redogör författaren för hur detta sätt att styra innebär att pedagogerna fortfarande styr barnen till det som enligt deras mening anses bra och riktigt, men att styrningen är så pass diskret att den inte ska ta ifrån barnen deras frihet. Genom detta sätt att styra framkommer ett sken av att relationen mellan barn och vuxna är mer jämställd, där demokratin för barnen i förskolan ökar. Detta framhåller dock Tullgren (2003) är ett sätt att uppfatta det, men det behöver inte betyda att barnen faktiskt ingår i en mer demokratisk vardag där deras delaktighet och inflytande ökar. Istället kan detta helt enkelt bara vara ett annat, mer diskret, sätt att styra. Dock påpekar Tullgren (2003) att det kanske inte är nödvändigt eller kanske inte möjligt för pedagoger att inte utöva någon slags styrning över barnen, hennes poäng är istället att synliggöra detta där möjligheten då skapas för pedagoger att bli medveten om detta. Författaren menar att det är svårt för pedagoger att skapa sig en åsikt kring något som de inte är medvetna om (Tullgren, 2003).

Vikten av pedagogers uppfattning och agerande kring begreppen inflytande och delaktighet lyfts i de övriga artiklarna som centrala frågor. Samtidigt ifrågasätter Qvarsell (2011) vilka former av delaktighet och inflytande som är de mest centrala i arbetet med demokrati i förskolan. Vidare menar hon exempelvis att inflytande kanske inte behöver vara det mest väsentliga för små barns tillvaro, utan att det kan finnas andra grundläggande färdigheter att ta i beaktning inom förskolan (Qvarsell, 2011).

Studiens problemområde

Sammanfattningsvis så ser vi i vår forskningsgenomgång att pedagogens roll i arbete med barns delaktighet och inflytande är centralt, och framför allt hur pedagoger uppfattar fenomenet. Pedagogens uppfattning av fenomenet har visat sig skilja sig åt mellan olika pedagoger, och uppfattningen av fenomenet kan påverka barnens möjligheter till delaktighet och inflytande i förskolans verksamhet. Vi väljer därför att intressera oss vidare kring hur denna uppfattning ser ut. Vi har förstått att den är av betydelse, nu vill vi således studera vilka olika variationer av uppfattningar som kan finnas av barns delaktighet och inflytande i förskolan.

Syfte

Vårt syfte i denna studie är att belysa variationerna i de olika uppfattningar som förskollärare kan tänkas ha av barns delaktighet och inflytande i förskolans verksamhet.

Våra frågeställningar är således:

- Hur uppfattar förskollärare barns delaktighet och inflytande i förskolan?
- Vilka variationer av uppfattningar av fenomenet "barns delaktighet och inflytande i förskolan" framträder?

Metod

Nedan följer beskrivningar av den metod och motivering av dessa metodval som vi valt att använda oss av utifrån det forskningsområde och studieobjekt som studien innefattar.

Fenomenografisk ansats

Vi har valt att använda oss av en fenomenografisk ansats i vår studie. En fenomenografisk ansats ger oss förutsättningarna att fokusera på intervjupersonernas personliga uppfattningar för att visa på de variationer av uppfattningar som finns av fenomenet (Larsson, 2011). Fenomenet är i vårt fall "barns delaktighet och inflytande i förskolans verksamhet". Genom en fenomenografisk ansats riktar sig vår studie till förskollärares uppfattningar av fenomenet vi vill studera, och ett sätt för oss att försöka förstå hur fenomenet uppfattas genom de medverkande förskollärares egna idévärldar (Larsson, 2011). Fenomenet ska alltså lyftas ur de medverkande förskollärares ögon. Poängen med att använda oss av en fenomenografisk ansats är att det enligt Larsson (2011) skapar möjligheten att göra en studie där vi kan lyfta och skildra det material vi fått fram i vår datainsamling, i syfte att visa på de variationer av uppfattningar som kan finnas av fenomenet. I ett sätt att synliggöra den idévärld av fenomenet som finns hos medverkande förskollärare.

Genom en fenomenografisk ansats blir det möjligt att lyfta essensen av fenomenet (Larsson, 2011). Alltså det som är "omöjligt" att tänka bort i diskussioner av barns delaktighet och inflytande. På det viset kan en fenomenografisk analys visa på de grundstenar som finns inom fenomenet. Vidare i analysen skall vi således se förbi de normer som kan tänkas finnas för att på det sättet lättare komma åt de uppfattningar som intervjupersonen har av fenomenet (Larsson, 2011). Då vi gjort valet att använda oss av en fenomenografisk ansats innebär det även att vi intar andra ordningens perspektiv, vilket således betyder att vi kommer att studera hur förskollärare uppfattar "barns delaktighet och inflytande" och *inte* hur det är i praktiken. Vi kommer genom denna ansats kunna bidra till kunskap om att det finns flera olika sätt att föreställa sig och uppfatta barns delaktighet och inflytande.

Datainsamlingsmetod

Eftersom vi i vår studie intresserar oss för verksamma förskollärares uppfattning, så är den metod att föredra kvalitativa semistrukturerade individuella intervjuer. Detta eftersom att just kvalitativa intervjuer intresserar sig för kunskapen om intervjupersonens uppfattningar av fenomenet, samt dess relevans (Bryman, 2018). Vi är alltså inte ute efter något rätt eller fel, utan vårt syfte är att fokus ligger på intervjupersonernas egna uppfattningar. Då vi valt att utgå ifrån en fenomenologisk ansats så uttrycker även Alexandersson (1994) att en central utgångspunkt i ansatsen är just att det inte finns något rätt eller lämpligt svar i genomförandet av intervjuer. Genom detta är kvalitativa semistrukturerade intervjuer den metod att föredra för att nå vårt syfte med studien (Alexandersson, 1994; Bryman, 2018). Genom kvalitativa semistrukturerade intervjuer har vi haft möjlighet att fördjupa oss i intervjupersonens uppfattningar av fenomenet, och vi har också haft möjlighet att ställa följdfrågor utifrån det som intervjupersonen väljer att lyfta (Alexandersson, 1994; Bryman, 2018). Enligt Bryman (2018) ger semistrukturerade intervjuer oss möjlighet att hålla oss till vårt valda tema men vi har också stor möjlighet att utveckla samtalet utifrån intervjupersonens svar, och trots detta genom vår intervjuguide hålla kvar vårt tema. Genom detta val av metod så har vi också haft möjlighet att gå djupare in på fenomenet och de variationer som finns i uppfattningarna av dessa, och få ett mer ingående material för oss att sedan analysera (Bryman, 2018). Då vi valt att använda oss av en fenomenografisk ansats i vår studie anses intervjuer vara basen i insamlandet av det empiriska

datamaterialet. Detta eftersom Larsson (2011) uttrycker att intervjuer är att förespråka, då vårt syfte är att ta reda på hur förskollärare uppfattar fenomenet.

Vi hade även funderat kring att eventuellt välja att ha fokusgrupper som datainsamlingsmetod av det empiriska datamaterialet. Fokusgrupper innebär gruppintervjuer med ett flertal förskollärare tillsammans (Bryman, 2018). Med de rådande omständigheterna kring Covid -19 så bestämde vi oss för att endast genomföra enskilda intervjuer och valde därför bort fokusgrupper, trots att det kunde ha ansetts som ett motiverat metodval. Detta eftersom metoden är särskilt bra när forskare har som avsikt att synliggöra variationer av deltagarnas uppfattningar av ett särskilt fenomen, samt möjliggör situationen att deltagarnas åsikter och synsätt skall komma till uttryck i interaktionen med övriga deltagare (Bryman, 2018). Vidare kan även metoden möjliggöra att som forskare få veta hur människorna i gruppen uppfattar och resonerar kring de fenomenet vi introducerat för dem, uttrycker Bryman (2018). Därför kunde detta val ha bidragit till ett djupare datamaterial där diskussionerna mellan deltagarna hade kunnat öka variationerna kring fenomenet.

Urval

Vi har valt att göra en kvalitativ studie där vi har haft en mindre grupp verksamma förskollärare, 6 olika personer. Larsson (2011) påpekar att ett för stort antal intervjuer kan bli en smärtsam upplevelse eftersom det kan upplevas oerhört arbetsamt att analysera stora intervjumaterial genom en fenomenografisk ansats. Vidare menar han att om en har ett för omfattande material så riskerar även analysen, av olika skäl inte minst tidsbrist, att bli ytlig. Detta skulle då således kunna leda till en ytlig analys vilket då gör att hela poängen med en kvalitativ studie försvinner (Larsson, 2011). Vi har därför begränsat oss till 6 personer för att kunna genomföra en analys där en djupare granskning möjliggör att vi kan upptäcka okända mönster och olika sätt att se på fenomenet. Vi hade dock möjligheten att utföra ytterligare intervjuer om vi ansåg att materialet blev för tunt, men efter att ha transkriberat intervjuerna och påbörjat analysen upplevde vi att vi hade ett tillräckligt mättat material för att kunna visa på en variation av uppfattningar av fenomenet.

De informanter vi intervjuat är i olika åldrar, där tre av dem hunnit arbetat mellan 25-30 år som förskollärare och resterande tre har arbetat som förskollärare mindre än tio år. Antalet år som förskollärare kan ha betydelse för den erfarenhet de har av arbetet med barns delaktighet och inflytande i förskolan. Eftersom de har arbetat så pass olika länge som förskollärare kan de också öka de variationer i uppfattningar av fenomenet som går att finna i vårt datamaterial. Det kan också skilja sig en hel del mellan de som utbildade sig för 30 år sen jämfört med de som utbildat sig inom de närmsta tio åren, där barns delaktighet och inflytande kan ha behandlats olika mycket beroende på när de utbildat sig. Detta kan i sin tur också bidra till ökade variationer i sina uppfattningar. Skulle vi valt att utgå ifrån en alltför homogen grupp av människor i urvalet kan således detta även riskera att datamaterialet vi samlar in riskerar att de nyanser och variationer som är av intresse för vår studie inte framträder (Alexandersson, 1994).

Alexandersson (1994) menar att fenomenografins forskningsintresse inte har för avsikt att skatta hur stor andel av en population som har en viss uppfattning kring ett valt fenomen utan menar på att det snarare handlar om att kunna identifiera kvalitativt skilda uppfattningar som istället kan täcka en större del av variationen som finns av uppfattningar bland populationen. Således betyder detta att de urval vi gjort av intervjupersoner istället skall kunna användas för att uppnå en variation av uppfattningar av det valda fenomenet. Utifrån detta väljer vi att inte presentera våra informanter ytterligare. Dels för att öka möjligheten att avidentifiera dem, samt att en presentation av dem inte är

relevant för studiens syfte som inriktar sig på de variationer av uppfattningar hos förskollärarna som kan synliggöras i studien.

Larsson (2011) förespråkar ett medvetet urval för att få informanter som kan tänkas berika studien med sina uppfattningar, där ett slumpmässigt urval kan riskera att uppfattningar blir väldigt likartade. För att göra vårt urval av intervjupersoner så har vi valt ett strategiskt slag av urval, det vill säga att vi själva strategiskt har valt vilka förskollärare vi ville kontakta för intervjuer, där strategin var att utgå från att kontakta dem som vi tänkte kunde bidra till vår studie. Detta beskriver Bryman (2018) som fördelaktigt i kvalitativ forskning i mindre skala. Enligt Bryman (2018) ger ett strategiskt urval oss som forskare möjligheten att välja intervjupersoner utifrån de som har intresse och som kan bidra till vår studie. Genom det som Bryman (2018) beskriver som strategiska slag av urval, som exempelvis målinriktade urval, ger oss möjligheten att göra vårt urval utifrån de som kan bidra med variationer kring vårt forskningsområde. Genom detta har vi möjlighet att på ett medvetet sätt påverka valet av intervjupersoner, då idén bland annat är att vi vet att människorna som deltar innehar erfarenheter som kan bidra till ökade variationer av uppfattningar av fenomenet (Bryman, 2018). Här har vi också haft möjlighet att aktivt välja förskollärare som alla befinner sig i förskolans verksamhet, samt att de är verksamma i fem olika förskolor. Samtliga förskollärare i studien arbetar på olika avdelningar. I ett sätt att öka de variationer av uppfattningar av fenomenet som kan finnas har vi därför valt att kontakta förskollärare som arbetar på olika förskolor inom olika kommuner. Hade studien endast baserats på en eller ett par förskolor hade vi kunnat få väldigt likartade uppfattningar (Svensson & Ahrne, 2015).

Genomförande

Med tanke på rådande omständigheter kring Covid -19 hade vi ifall ett besöksförbud inom förskolorna skulle bli verklighet också kunnat erbjuda förskollärarna intervjuer på distans såsom via telefon eller videolänk. Vi valde att erbjuda alla intervjupersoner den möjligheten trots att det inte ännu fanns ett besöksförbud, för att inte någon skulle avböja av den anledningen att behöva ses fysiskt. Alla tillfrågade valde dock att göra intervjuerna fysiskt. Vi började med att kontakta förskolerektorer där de gav oss ett ok att kontakta verksamma förskollärare i förskolan för intervjuer, där vi även frågade om det är någon särskild förskola som ej har möjlighet att delta i vår studie samt någon särskild som har mycket att bidra med. Utifrån detta valde vi sedan själva ut förskolor och förskollärare som vi kontaktade för intervju.

Vi har alltså gjort fysiska intervjuer där vi individuellt har intervjuat 3 förskollärare var, sammanlagt som sagt 6 förskollärare. Vi kontaktade förskollärarna genom att först skicka ut ett missiv, där vi också nämnde att vi skulle ringa upp dem veckan därpå för att bekräfta om de ville delta eller ej. Vår tanke med detta var att missivet förklarar vår studie och vilket typ av intervju vi ville göra, och sedan fick de ett par dagar på sig att fundera innan vi ringde upp dem för att stämna av. Intervjuerna har genomförts på intervjupersonernas arbetsplatser i ett rum avskilt från verksamheten, tidsåtgången på intervjuerna varierade mellan 20- 50 minuter. Samtliga intervjuer har genomförts med hjälp av ljudinspelning och vi har under tidens gång även gjort vissa stödanteckningar med hjälp av papper och penna för att lättare kunna återkoppla till dessa i de följdfrågor vi haft. För fenomenografiska undersökningar finns det en gemensam nämnare och denna är att samtliga intervjuer alltid skall spelas in för att sedan kunna genomföra en noggrann transkribering (Alexandersson, 1994). Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) är det dessutom nödvändigt att använda även papper och penna trots att vi använder oss av ljudinspelning, för att just kunna återkoppla till de olika frågor vi haft men även för att kunna anteckna sådant som inte hörs på inspelning, som exempelvis

kroppsspråk. Intervjupersonerna informerades om studiens syfte och om våra forskningsetiska överväganden och fick godkänna ljudinspelningen innan vi startade den, eftersom det anses vara ett lämpligt upplägg (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). De var också informerade om att vi ville använda oss av ljudinspelning i missivet.

Databearbetning och analys

Efter det att vi genomfört våra intervjuer så transkriberades dessa separat och sedan tog vi del av varandras intervjuer för att kunna läsa in oss på dem inför analysen. Under transkriberingen lyssnade vi igenom intervjuerna en extra gång för att vara säker på att vi inte missat något eller transkriberat fel. Viktigt att vi i skrivandet av transkriberingarna även skrev ut ifall informanten mumlade eller till exempel gjorde pauser, detta för att det inte enbart är det som sägs som förmedlar och ger tillträde till informanternas uppfattning (Alexandersson, 1994). Vi träffades sedan vid ett flertal tillfällen för att genomföra analysen. Därefter har vi fortsatt att ses både fysiskt och haft kontakt över telefon när vi gemensamt skrivit ihop arbetet. Efter det att arbetet blivit godkänt raderades ljudfilerna från intervjuerna.

Då vi valt att använda oss av en fenomenografisk ansats så har vi i enlighet med Larsson (2011) analyserat vårt datamaterial efter ett kategorisystem där varje variation synliggörs i en egen kategori. Vi började med att läsa, läsa och läsa, då Larsson (2011) framhäver vikten av att ägna mycket tid på att läsa in sig på det datamaterial en skapat under intervjuerna så att vi var väl insatta i den empiri vi analyserat. Genom att vara väl insatt har vi skapat de bästa förutsättningarna för att kunna kritiskt granska de olika kategorier som vi har formulerat, här har vi haft möjligheten att kunna upptäcka nya infallsvinklar och dimensioner i de svar vi fått under datainsamlingen. Detta har sedan lett till att vi kunnat skapa nya förbättrade formuleringar samt kategorier för att kunna genomföra en kvalitativ analys, vilket är ett kännetecken för fenomenografin (Larsson, 2011). För att underlätta arbetet med vår analys skrev vi ut samtliga transkriberingar för att på ett smidigt sätt kunna ta in det som faktiskt blivit sagt i intervjuerna samt för att kunna läsa det om och om igen. Vi har även i läsandet av transkriberingarna valt att göra understrykningar i texten där vi uppfattar att fenomenet behandlats (Larsson, 2011). Vidare valde vi att klippa ut de stycken vi markerat i texten för att sedan lättare kunna göra jämförelser mellan de olika utsagorna. Genom detta kunde vi lättare upptäcka variationer bland de olika svaren, detta hjälpte till att upptäcka ett mönster som sedan användes för att skapa kategorier (Larsson, 2011). Enligt Larsson, (2011) är det viktigt inom fenomenografin att komma under ytan på det empiriska datamaterialet för att finna det som är underförstått. Genom att finna det underförstådda, det vill säga det som sägs indirekt i intervjuerna och således aldrig kommit upp till reflektion, uttrycker Larsson (2011) att vi i rollen som forskare bör kunna leva oss in i intervjupersonens resonemang och svar för att då senare kunna ta distans till detta resonemang och kunna tänka över vilka antagande som är bakomliggande. Att vi sedan innan klippt ut de olika utsagorna underlättade processen för att kunna få en klarare bild av de variationer vi upptäcker i datamaterialet. Genom att arbeta på detta sättet har vi sökt oss fram till en tydligare bild av variationerna i de olika uppfattningarna och hur dessa uttrycker sig i ett kategorisystem (Larsson, 2011).

Vidare har vi tolkat innebörden av de uttalanden som gjorts, dock är det här viktigt att tolkningen är rimlig och inte speglar vår egna uppfattning kring fenomenet. Detta skapar i sin tur trovärdighet till analysen (Larsson, 2011). För att kunna göra detta har vi använt oss av citat för att förtydliga våra kategorier. Att använda sig av citat fungerar som ett stöd för att visa på den avgränsning som finns inom kategorin (Larsson, 2011). Citaten kan användas för att illustrera och skapa en fördjupad

förståelse för själva kategorins innebörd, samt för att visa tydligt på den avgränsning som finns inom kategorin menar Larsson (2011). Vi har valt att personifiera citaten med en siffra, detta endast för att visa på att vi använder oss av citat från olika intervjuer och inte för att koppla citaten till intervjupersonen i sig.

Forskningsetiska överväganden

Vi har tagit hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (Bryman,2018) i vår studie och därför har de medverkande forskollärarna informerats om Vetenskapsrådets fyra huvudkrav innan intervjun. Detta för våra informanter skulle känna en trygghet i att dela med sig av sina uppfattningar i vår studie. Dessa är då informationskravet, vilket innebär att vi har informerat deltagarna om syftet med vår studie, att deras medverkan är frivillig och att de har rätt att när som helst avbryta sitt deltagande. Detta informerades de om redan i missivet (se bilaga 1), men vi beskrev det ytterligare dels över telefon men även innan vi startade intervjun. Vi har också tagit hänsyn till samtyckeskravet, som innebär att deltagarna själva har rätt att bestämma över sin medverkan, vilket de gjorde när de själva valde att delta. Därefter kommer konfidentialitetskravet där vi har aidentifierat våra intervjupersoner i syfte att inte kunna koppla utsagorna till respektive person. Till sist har vi också tagit hänsyn till nyttjandekravet genom att de uppgifter vi samlar in i vår studie endast ska användas i forskningsändamål.

Metoddiskussion

I följande avsnitt kommer vi att diskutera studiens vetenskapliga styrkor och svagheter, och vad som på olika sätt har bidragit till dessa.

I valet av att genomföra intervjuer kan det innebära att vi som i rollen av forskare hamnar i en slags maktasymmetri (Kvale & Brinkmann, 2014). Det är alltså inget vardagligt samtal vi genomför, utan vi i rollen som forskare leder samtalet, samt avgör vad vi väljer att gå vidare med och när samtalet avslutas. Enligt Kvale och Brinkmann (2014) kan detta till viss del innebära att vi omedvetet hamnar i en maktposition. Författarna beskriver vidare hur vi som intervjuare kan utföra olika slags auktoritet, vilket ofta sker omedvetet, och detta kan sedan påverka intervjupersonen. Exempelvis kan en alltför hög auktoritet bidra till att intervjupersonen håller tillbaka sina svar och blir begränsad i sitt utrymme att våga uttrycka sig. Detta nämner även Alexandersson (1994), som poängterar att i rollen som forskare och intervjuare vara medveten om sin egen roll, upplever informanten oss som en nyfiken och intresserad kollega eller som en kontrollerande expert utifrån? Detta kan således även påverka det utfall intervjusituationen får. Alexandersson (1994) menar på att det är av stor vikt att vi i rollen som intervjuare har kommit till insikt hur vår egen roll påverkar intervjupersonens uppfattning. Det ligger därför ett stort ansvar på oss att skapa en trygg stämning och ge intervjupersonerna utrymme (Kvale & Brinkmann, 2014).

Vi nämnde tidigare att vi hade en tanke på att eventuellt göra fokusgrupper, vilket vi valde bort på grund av Covid -19. Vi kan tänka oss att fokusgruppsintervjuer i enlighet med Bryman (2018) hade kunnat skapa mer diskussioner kring fenomenet än vad individuella intervjuer ger möjlighet till, vilket hade kunnat visa på fler variationer av fenomenet. Eftersom de fenomen vi valt att studera inte grundar sig i några klara svar så hade en diskussion kring det kunnat ge nya infallsvinklar och öppnat upp till ytterligare tankar, något som vi upplever var svårt i en intervju där vi hela tiden var medveten om att i vår roll inte påverka intervjupersonens svar. Ytterligare ett alternativ, dels för vårt syfte men även för en fenomenografisk ansats, hade varit att välja djupintervjuer. Djupintervjuer är

en slags intervju där syftet är att nå på ett djupare och mer personligt plan, där även vi har möjlighet att delta i samtalet (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Denna typ av intervju hade kunnat ge en större möjlighet att nå och lyfta intervjupersonens personliga tankar. Däremot anser Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) att djupintervjuer ställer högre krav på intervjuaren, då materialet i datainsamlingen kan innehålla mer känsliga uppgifter och att detta kan ställa högre etiska krav på oss i vår roll som forskare. Vår tanke är att vi kanske inte är nog erfarna med intervjuer och denna typ av forskning för att kunna hantera de etiska dilemman som kan uppstå vid djupintervjuer, och valde därför att hålla oss till semistrukturerade intervjuer vilket kan till viss del ha bidragit till ett tunnare material. Detta eftersom vi märkte att förskollärarna hade olika lätt att öppna upp sig i intervjuerna, och vi har då fått både mer och mindre mättat datamaterial i de intervjuer vi har gjort.

Att vi har fått mer eller mindre mättat datamaterial från de intervjuer vi har gjort kan ha flera orsaker. Våra intervjuer har pågått från 20 minuter och upp till 50 minuter, där de kortare intervjuerna har varit dem som haft ett något tunnare material. 20 minuter är således kort tid för att försöka nå de uppfattningar som kan finnas av ett fenomen. Varför en del intervjuer blev kortare kan bero på att vi i vårt urval valt förskollärare med olika lång arbetstid, vilket också innebär att de har olika färsk utbildning. Det i sin tur kan påverka de erfarenheter de har av arbete med barns delaktighet och inflytande, och således de tankar och uppfattningar de har. Det kan dels bero på hur mycket plats "barns delaktighet och inflytande" fick ta under utbildningen, hur färsk de har utbildningen i huvudet, men också hur mycket fortbildning de har fått ta del av som har belyst fenomenet. Hur mycket de själva har behandlat fenomenet i sina tankar kan påverka utfallet och kvaliteten på svaren, och därav bidra till olika mättat material.

En kvalitativ studies trovärdighet kan förknippas med studiens generaliserbarhet (Svensson & Ahrne, 2015). Svensson och Ahrne (2015) beskriver studiens generaliserbarhet huruvida studiens resultat även går att föra över på andra personer som befinner sig i liknande sammanhang. Vår studie är baserad på verksamma förskollärares uppfattningar av fenomenet, där vårt urval av förskollärare innebär att förskollärarna är i olika åldrar, arbetar på olika platser samt har olika mycket erfarenheter av arbetet i och med att de arbetat olika länge. Samt bidrar det faktum att de har arbetat olika länge och har olika erfarenheter av fenomenet att de har behandlat fenomenet olika mycket dels genom deras utbildning men också genom den fortbildning de har haft möjlighet att få. Detta möjliggör att resultatet från vår studie går att generalisera till även andra förskolor, där det också finns förskollärare med olika bakgrunder och erfarenheter som förmodligen täcker upp även de olikheter vi har i vårt urval.

Resultat

Inledning

I det följande avsnittet kommer vi att redogöra för det resultat som framkommit utifrån de forskningsfrågor vi har utgått från i vår studie. Dessa frågeställningar berör "Hur uppfattar förskollärare barns delaktighet och inflytande i förskolan?" samt "Vilka variationer av uppfattningar av fenomenet 'barns delaktighet och inflytande i förskolan' framträder?". Resultatet är baserat på de variationer i hur fenomenet "Barns delaktighet och inflytande" kan uppfattas av förskollärare, som framkommit i intervjuerna. I vårt resultat har vi valt att inte särskilja förskollärarna åt och kommer således inte att namnge dessa eftersom det inte har någon betydelse för studiens resultat, då syftet med en fenomenografisk ansats är att visa på den variation i hur fenomenet kan uppfattas av förskollärare.

Genom att vi valt att använda oss utav en fenomenografisk ansats har vi i vår analys valt att fokusera på den variation som finns av de olika uppfattningar förskollärarna har av fenomenet. I och med detta har vi kunnat kategorisera dessa uppfattningar av fenomenet under följande kategorier;

- Delaktighet och inflytande handlar om att spinna vidare på barnens intressen
- Delaktighet och inflytande handlar om att få bestämma inom de vuxnas ramar
- Inflytande innebär att barnen är medvetna om fenomenet
- Delaktighet och inflytande handlar om värdegrundsarbetet
- Delaktighet och inflytande går ihop med varandra men kan även särskiljas

I och med att en noggrann granskning har skett i samband med kategoriseringen av utsagorna framträder det därefter genom att studera de olika kategorierna att de visar på den komplexitet som finns i arbetet med barns delaktighet och inflytande. Denna komplexitet synliggörs i hur skilda uppfattningarna kring fenomenet kan vara, där det inte bara finns ett sätt att förstå fenomenet, samt visar den även på hur komplext arbetet med barns delaktighet och inflytande kan uppfattas av förskollärarna. Det uppmärksammas även att variationen inom uppfattningarna är skilda från varandra och stärker således svårigheterna och möjligheterna med arbetet.

Inflytande och delaktighet handlar om att spinna vidare på barnens intressen

Genomgående i samtliga intervjuer har det visat sig att förskollärarna ger uppfattningen av att inflytande för barnen handlar om att dem som förskollärare inom förskolan snappar upp och spinner vidare på de intressen som visas bland barnen samt de uttalanden som barnen gör på förskolan. En förskollärare uttrycker sig såhär

Jag tycker man får bäst resultat om man snappar upp det man liksom ser att dom är intresserad av. Det är ju då dom tycker det är roligt med...det är ju roligare då det kommer från dom, än att vi ska sitta och planera och liksom något som dom inte alls är intresserad av, då tycker dom inte det är lika roligt och man får inte samma intresse, och delaktighet. - Förskollärare 6

Utifrån ovan citat tolkar vi det som att förskolläraren uttrycker att i de fall barnens intressen snappas upp så har barnen fått inflytande, och när barnen dessutom tycker att det är roligt blir det ett bättre engagemang från barnen där de då också får delaktighet. Inflytande som fenomen kan då tolkas som att det handlar om att snappa upp barnens intresse, och att det är i det som inflytande ligger.

Delaktighet som fenomen kan då ligga i att barnen visar sitt engagemang, och genom det är de delaktiga. Förskolläraren tycks uppfatta att hen genom att fånga upp barnens intressen både ger aktiviteten bättre förutsättningar att lyckas genom att barnen då är intresserade samtidigt som barnen också blir delaktiga. Vår tolkning är att genom att bygga på barns intresse skapar förskolläraren utrymme för barn att få en form av delaktighet. Vi kan även tolka genom citatet att det som förskollärare krävs att du är uppmärksam och mottaglig till barnens intressen och inte enbart kör efter sin egna planering. Vi tolkar det även som att barns delaktighet och inflytande genom detta innebär att förskolläraren strävar efter vissa egenskaper hos sig själv som såsom lyhörd och flexibel, för att kunna spinna vidare på barnens tankar och idéer samt intressen. En del av barns delaktighet och inflytande kan således handla om förskollärares förhållningssätt. Så här uttrycker sig förskollärare 5, "Ja jag tänker det, att det har mycket med vilken inställning du har också, och hur mycket man är villig och rucka på sin egen planering..". Detta kan även förstås som att den personliga inställningen till arbetet med barns delaktighet och inflytande har en stor innebörd i fenomenet och påverkar förutsättningarna för arbetet. Det kan i sin tur visa sig i att hur mottaglig förskollärare är till barnens tankar speglar sig i hur mycket inflytande barnen har i förskolan.

Att vara flexibel i sin planering kan också uttydas som en önskan från förskollärare, för att skapa möjligheter att kunna spinna vidare på barnens intressen. I en intervju nämner förskolläraren följande

Man få ju tänka att det är mycket parametrar som spelar in, det är liksom mycket som är uppstyrt också. Men det bästa hade ju varit om det är någon som sett en ekorre på vägen å den pratar såhär, men gud vi går ut och kollar på ekorrar eller en traktor men att man då tar det tillfället och tar de, men ofta kan det vara såhär att men idag har vi ju tvårgrupper så vi hinner inte titta på det eller såhär... - Förskollärare 5

Detta ser vi som en önskan från förskolläraren att kunna vara ännu mer flexibel i sin planering, i vissa fall kunna välja bort den helt, för att istället följa barnens intresse fullt ut. Vår tolkning är även här att förskolläraren uttrycker en uppfattning av att inflytande handlar om att spinna vidare på barnens intresse, men att förskolläraren upplever svårigheter med att vara flexibel i sin planering. Det verkar alltså vara strävansvärt och önskvärt att vara flexibel för att kunna ge barnen inflytande. Den uppfattning av barns delaktighet och inflytande som beskrivs här verkar även den inte behöva vara synlig för barnen, utan det förskolläraren ger uttryck för är att hen uppfattar behov av att vara medveten om att ge barnen ett inflytande. Precis som de övriga uttalanden så verkar uppfattningen vara att det är förskollärarna som behöver vara medvetna om att de genom att ha spunnit vidare på barnens intressen har möjliggjort ett inflytande för barnen. Det verkar därför inte nödvändigt att det behöver vara synligt för barnen för att det ska finnas ett inflytande.

Ett annat uttalande visar även det på att barns inflytande till stor del handlar om att som förskollärare kunna vara flexibel, där förskollärare 1 säger "Vi planerar inte så strikt att vi absolut måste göra det utan.. det behöver inte alltid vara inflytande i det dom säger utan också att vi tolkar dom.. förhoppningsvis rätt då för det mesta". Detta förtydligar ytterligare att som förskollärare är det önskvärt att vara flexibel och inte hålla sig för hårt till sin planering, utan att om barnen då visar annat intresse så bör detta kunnas ta i beaktning. Vi kan också tyda i detta uttalande att det handlar om att tolka barnen, alltså att det inte nödvändigtvis behöver vara barnen som uttrycker sitt inflytande verbalt utan att förskollärarna kan behöva tolka barnen utifrån de intresse det visar.

I denna kategori kan vi alltså se att uppfattningen av barns delaktighet och inflytande verkar handla om att som förskollärare vara uppmärksam och flexibel, för att dels kunna tolka barnen för att ge dem ett inflytande men också anpassa sin planering efter barnens intresse. Det ger uttryck åt att handla om

att som förskollärare vara medveten om att skapa möjligheter för barns delaktighet och inflytande, som ofta kanske bara blir synligt från förskollärarens håll. Detta skulle i så fall innebära att delaktighet och inflytande kanske inte alltid är synligt för barnen själva, när förskolläraren har tolkat ett barn efter dennes intresse och sedan anpassat sin planering.

Inflytande och delaktighet handlar om att barnen får bestämma inom de vuxnas ramar

Att förskollärarna uppfattar att arbetet med barns delaktighet och inflytande handlar om att spinna vidare på barnens intressen och tankar var centralt i samtliga intervjuer. Dock har det även framkommit i våra intervjuer att ytterligare en variation av uppfattningen av barns delaktighet och inflytande innefattar att barnen får vara med och bestämma inom de ramar som pedagogerna inom förskolan satt upp. En av förskollärarna säger så här

Det är ju vi som ändå har bestämt ramarna, och barnen har viss delaktighet inuti dom ramarna. Men samtidigt så kan man ju fundera, vad behöver barnen ha delaktighet i? Det kanske räcker med dom där ramarna, dom behöver ha delaktighet i sin vardag. Det kanske dom får genom att dom får välja vila, dom väljer om dom vill vara inne eller ute, dom väljer aktiviteter själv, så det kanske räcker med det. Man vet ju inte, det kanske räcker gott och väl med att ha den där delaktigheten och inflytandet i våra ramar. - Förskollärare 3

Vi tolkar detta som att förskolläraren i och med citatet ovan ger uttryck för att barnen i vissa fall kan gynnas av att inte ha allt för många val i deras vardag, utan att det kan vara bra nog att få ha delaktighet och inflytande inom de vuxnas ramar. Att få ha inflytande över om de vill vara inne eller ute, välja ifall de vill ha vila eller inte samt välja aktiviteter i verksamheten tolkar vi det som att förskolläraren ger uttryck för att de kan vara tillräckligt med delaktighet och inflytande över dess vardag på förskolan. Samtidigt kan det tolkas som att det förskolläraren uttrycker kan tydas som att hen själv är osäker ifall att den typen av delaktighet och inflytande räcker för barnen på förskolan. Detta kan således förstås som att förskollärares uppfattning av fenomenet visar på en komplexitet av verkställandet i praktiken.

Att arbetet med barns delaktighet och inflytande är komplext visar även andra informanter på där dem uttrycker sig att barnen inte alltid vet sitt eget bästa, detta uttrycker förskollärare 2 om på det här sättet "man kan bestämma till vissa eller påverka till vissa.. viss grad. Kanske inte kan gå ut utan ytterkläder men.. [...] Nä precis, jag tänker att det är ju ändå vi som ska liksom se till deras bästa. Och ibland kanske dom inte vet.. alltså har förståelse för vad som deras bästa är". Den tolkning vi gjort av detta uttalandet är att förskolläraren uppfattar att barnen inte kan ha inflytande över alla delar i dess vardag utan att delaktighet och inflytande mer sker inom den vuxnas ramar. Där tolkar vi det även som att förskolläraren ger uttryck för att de vuxna ibland sätter gränser för inflytande och delaktighet i syfte att se till barnets bästa. Att skapa förutsättningar för barns delaktighet och inflytande på förskolan kan således betyda att barnen inte får bestämma och själva göra alla val som kan uppstå inom förskolan. Detta för att förskollärarna ständigt måste ta barnets bästa med i beredskap, vilket vi tolkar som att förskolläraren ger uppfattningen av i sitt uttalande.

Samtidigt ser vi en viss variation i de uttalanden som gjorts i samband med att vi kan urskilja att förskollärarna ger uppfattningen av att barns inflytande och delaktighet handlar om att bestämma inom de vuxnas ramar. Vi har även fått ta del av att förskollärare ger uppfattningen av att barns inflytande och delaktighet handlar om att bestämma inom de vuxnas ramar för att verksamheten skall leda någonstans. Där har vi fått förståelsen av att förskolläraren ger uppfattningen att om

barnen enbart får bestämma vad som skall ske i verksamheten så uppfyller förskollärarna inte de strävansmål som uttrycks i läroplanen för förskolan. Förskollärare 4 uttrycker sig såhär, "vi ska komma någon vart. Jag kan inte spela bingo varje gång utan de ska ge någonting annat. En annan typ av stimulans, en annan än bara spela bingo". Vi tolkar det som att det förskolläraren ger uppfattningen av är att barnen inom de vuxnas ramar skall ges delaktighet och inflytande, just för att förskolan skall uppnå de strävansmål som finns i läroplanen. Delaktighet och inflytande som vi tolkar genom uttalandet är att om barnen enbart fick bestämma så skulle förskollärarna i sin tur inte leva upp till de uppdrag de har inom förskolan. Det skulle vidare kunna tolkas som att det förskolläraren ger uppfattningen av är att genom att låta barnen ha inflytande och delaktighet inom de vuxnas ramar kan förstås som att de genom detta möjliggör att verksamheten och förskollärarna kan genomföra sitt uppdrag. Det kan i sin tur påverka och uppfattas som att deras individuella barnsyn spelar in på hur de uppfattat arbetet med barns delaktighet och inflytande.

Vidare uttrycker våra informanter en viss skillnad i huruvida barnen får vara med och påverka eller bestämma inom de vuxnas ramar. I samtliga intervjuer påpekar och lyfter informanterna att inflytande i många fall handlar om att barnen skall ha möjlighet att påverka den verksamhet som bedrivs inom förskolan, samtidigt som en förskollärare mer uppfattar inflytande som att barnen skall få vara med och bestämma. Vi kan tolka en viss skillnad i de ordval som uttrycks, där informanterna benämner inflytande dels som att de får vara med och påverka samtidigt som en av dem mer trycker på att de får bestämma. Den tolkning vi gjort är att informanternas beskrivningar ger en uppfattning av att då barnen ges möjlighet till att påverka verksamheten görs detta i en dialog tillsammans med pedagogerna på förskolan och på det sättet har de inflytande. Förskollärare 4 uttrycker sig däremot såhär "nä det blir liksom blandat, ena gången bestämmer jag, nu ska vi spela bingo, nästa gång ska vi jobba med former. Vad ska vi göra? Det blir liksom både och". Genom detta citat tolkar vi det att förskolläraren uppfattar att inflytande för barnen kan handla om att få bestämma vad de skall göra, dock inom den begränsning som förskolläraren satt upp. Förskolläraren talar om för barnen att dem skall arbeta med former, varpå barnen själva får bestämma hur de sedan skall arbeta med dem. Denna känsla att få bestämma, att ta ett beslut och inte bara få möjlighet att påverka i dialog med förskollärare, verkar i denna intervju ses som en del av barns inflytande. Varför vi uppfattar en skillnad beroende på förskollärarens ordval beror på att de i intervjuerna har uttryckt att när barnen får påverka så kan det anpassas på flera delar av verksamheten, medan de som uttryckt att barnen ska få bestämma ger snävare möjligheter för dessa tillfällen. Förskolläraren beskriver att när barnen ges möjlighet att bestämma har det mer handlat om specifika val som inte verkar utspela sig särskilt ofta, utan mer i samband med aktiviteter där förskollärarna kan känna sig trygga med att ge barnen makten att ta beslut.

Sammanfattningsvis uppfattar vi det som att essensen inom denna kategori visar på att förskollärarnas uppfattning handlar om att ge barnen förutsättningar att ha inflytande samt delaktighet genom att få påverka inom de vuxnas ramar. Vi kan tyda att det är förskollärarna som i det stora hela har ramar såsom uppdraget i stort som går i första hand och att barnen således har möjlighet att få ha inflytande och delaktighet inom dem. I den första kategorin visar variationen på att delaktighet och inflytande handlar om att förskolläraren har ett ansvar att tolka och snappa upp det som barnen uttrycker. I denna kategori kan vi snarare tyda att det inte bara handlar om förskollärarnas ansvar att tolka, utan att också barnen ska ges möjligheter att själva göra konkreta val som påverkar deras vardag. Dock behöver dessa val befinna sig inom de vuxnas ramar för att leda verksamheten mot strävansmålen som finns i förskolans läroplan. Vi urskiljer även en variation inom denna kategori, där förskollärarna till viss del benämner det som att barnen får vara med och påverka, och till viss del benämner det som att barnen behöver få bestämma. Beroende på ordval kan

detta innebära olika förutsättningar för barnens delaktighet och inflytande, och det visar även en skillnad i förskollärares uppfattningar.

Inflytande innebär att barnen är medvetna om fenomenet

Här ser vi en kategori som särskiljer begreppen från varandra, där förskollärare här främst reflekterar kring barns inflytande. Barnets medvetenhet om sitt eget inflytande kan förstås som väsentligt av förskollärare för att barnet överhuvudtaget ska kunna utöva ett reellt inflytande. Utifrån detta tolkar vi att denna medvetenhet som visar sig i denna kategori främst är väsentlig i barns inflytande och inte för barns delaktighet.

Vårt empiriska material tyder till viss del på att barns inflytande till stor del handlar om att barnen själva bör vara medvetna om sina möjligheter att utöva inflytande. I förskolan kan förskollärare erbjuda tillfällen för barnen att utöva inflytande om såväl verksamheten som specifika aktiviteter eller stunder. Men för att utöva ett reellt inflytande finns en uppfattning att det också krävs att barnen är medvetna om när och hur de kan ha inflytande. Förskollärarna 1 uttrycker följande "Det är väl att dom ska känna att dom har frihet att välja det dom vill men det är ju inte hela dagen men att dom vet att vissa stunder att nu kan jag välja. Att dom är medvetna om det och att det känns.. ja, som en trygghet för dom". Vidare tolkar vi detta uttryck att uppfattningen av inflytande handlar om att barnen själva ska känna att den möjligheten finns och att de känner sig trygga i det inflytande de har möjlighet att utöva. Det handlar således om en känsla hos barnet som själv kan uppfatta sitt eget inflytande och vara medveten om att de har den möjligheten. Förskolläraren nämner här även trygghet, vilket vi tänker är en del av den uppfattning att inflytande handlar om något som ligger till grund för hur ett barns vardag på förskolan kan se ut, där medvetenheten om möjligheterna till inflytande kan bidra till att barnet känner en trygghet över att kunna påverka sin dag. Ytterligare ett citat från förskollärare 5 tydliggör detta, "generellt tror jag förskolor är ganska dålig på att ta in, alltså att det blir tydligt för barnen, det är väl det. Men jag tror också många förskolor har den visionen att dom vill att dom ska ha mera inflytande men man kommer inte riktigt hela vägen". Vår tolkning är att detta citat tydliggör den uppfattning som visat sig att barnen behöver vara medvetna om sitt inflytande, då denna förskollärare uttrycker att det inte alltid blir tydligt för barnen, och att det då inte går hela vägen. För att barnen ska utöva ett reellt inflytande kan då uppfattningen delas att det behöver vara tydligt för barnen och barnen behöver vara medvetna om det för att det ska vara ett reellt inflytande. Således kan vi då tolka detta som att ett inflytande som inte barnen är medvetna om helt enkelt inte uppfattas som inflytande.

Just den uppfattningen att inflytande handlar om att barnen behöver vara medvetna om sitt inflytande tolkar vi även ur ännu en utsaga, även om den uttrycks annorlunda. Här handlar det om barnens verbala förmåga att uttrycka sig, där de barn som inte har talet inte har samma möjlighet till inflytande. Citatet lyder "ett barn som kan uttrycka sig i tal har ju lättare att 'det här vill jag göra', ett litet barn kan ju också uttrycka sig men det är ju mycke lättare att tolka in vad dom tycker om, och man vet ju egentligen inte om det va det dom tyckte eller inte." - förskollärare 5. Varför vi tolkar denna uppfattning till barnens medvetenhet handlar om att förskolläraren beskriver hur barn som medvetet kan uttrycka sig, har lättare att tillgodose sitt inflytande. Ett barn som däremot inte har talet kan inte medvetet tillgodose sitt inflytande, och eftersom det då ligger på förskollärarens uppgift att tolka barnet kan det innebära en feltolkning, där möjligheten till inflytande bortfaller. Det barnet kan då inte heller uppleva en känsla av den trygghet som vi beskrivit tidigare, där barnet vet att möjligheten till inflytande finns. Vår tolkning är att i ovan nämnda fall under denna kategori, så handlar uppfattningen av barns inflytande om barnets känsla att kunna utöva sitt inflytande.

Utifrån det ovan nämnda i denna kategori är vår tolkning att innebörden av fenomenet, där här främst inflytande diskuteras, är att inflytande i grund och botten handlar om huruvida barnet själv uppfattar sig ha möjlighet till inflytande. Det är på så vis något som förskollärarna i förskolan kan påverka och möjliggöra, men de kan inte bestämma när barnen har haft inflytande eller inte utan det är barnets upplevelse som förskollärare uppfattar avgör om barnet har inflytande eller ej. Kärnan i fenomenet handlar således om barnets upplevelse och medvetenhet av sitt inflytande.

Delaktighet och inflytande handlar om förskolans värdegrundsarbete

Framför allt har vi i en intervju en förskollärare som trycker väldigt mycket på hur barns delaktighet handlar om värdegrundsarbetet i förskolan. Men det finns även uttryck i en del av de övriga intervjuerna som vi också kan tolka hör till värdegrundsarbetet. Men framför allt i den första nämnda intervjun så verkar förskollärarens uppfattning av barns delaktighet och inflytande handla om att ge barnen en grund för de värderingar som de bär med sig i livet, "Vad står vi för. Vilka visioner har vi, och hur vill vi se de här barnen om 10 år. Det är superviktigt. Vad vill vi ge dem för grundläggande värderingar" - förskollärare 3. Förskolläraren nämner de grundläggande värderingar som de vill ska följa barnen vidare i livet, och att en långsiktig tanke ska finnas där de också ser på hur detta lägger en grund för barnen som medmänniska. Vår tolkning i detta uttryck säger att såsom barnen blir behandlade så ska de också behandla andra. Någonstans har alltså förskolan möjlighet att påverka barnens känsla och respekt för sig själv och för andra. Vidare kan vi citera ur samma intervju "Vi har det uttalat i vår värdegrund, eller i vår grundverksamhet, att man ska våga säga och bli lyssnad på och respekterad. Att alla barn ska kunna säga sin åsikt". Vi kan se att uppfattningen av barns delaktighet och inflytande inte handlar om några specifika situationer eller sammanhang, utan att det handlar om en ömsesidig respekt mellan medmänniskor. Det behöver däremot inte betyda att bara för att de ska bli lyssnade på, så får de alltid sin vilja igenom, vilket vi lyfter genom följande citat

Dom ska kunna säga vad dom tycker och dom ska respekteras för det. Sen behöver det inte bli som dom tycker. Utan det är den diskussionen också, du har haft ditt inflytande och du har haft din delaktighet, och vi har lyssnat. Alla har möjlighet, och det är ju en grundläggande punkt, att alla har möjlighet att uttrycka sitt.. vad man tycker och tänker. Och ska respekteras för det. Så det kan jag tycka är lika väl inflytande och delaktighet, att man verkligen törs ställa sig upp och säga nej jag tycker faktiskt inte så, jag tycker så här. - Förskollärare 3

Den uppfattning vi ser här av barns delaktighet och inflytande kan således tänkas handla om självkänsla, det vill säga att barnen vet att de duger och de kan säga hur de tänker och bli väl bemötta för det, samt om en ömsesidig respekt mellan såväl barn till barn som mellan barn och vuxna. Vår tolkning är här att den uppfattning av barns delaktighet och inflytande som blir synlig är att det handlar om något annat än möjligheten att välja eller få delta. Utan uppfattningen kan istället ses som att det handlar om en grundinställning och en respekt hos barnen som gäller både för dem själva men också gentemot andra. Vilket förskolläraren beskriver vidare som ett stort arbete som inkluderar hela arbetslaget, där det framkommer att en diskussion i arbetslaget är viktigt för att få syn på vilka grunder de har. Bland annat nämner förskollärare 3 att det är viktigt att diskutera "Varför jag är här, vad har jag för barnsyn, vad har jag för kunskapssyn, vad har jag för förhållningssätt".

Även andra förskollärare beskriver sina uppfattningar av barns delaktighet och inflytande som vi kan koppla till arbetet med värdegrunden. Bland annat säger en förskollärare 1 "jag menar delaktighet det är ju att se till att alla har möjlighet att delta på sina villkor". Det kan ses på så sätt att förskolläraren uppfattar att i förskolans verksamhet finns ett ansvar att se till att alla barn har möjligheten att kunna

delta. Varför vi kopplar detta till värdegrunden är helt enkelt att genom detta citat så kan vi se att inget barn ska begränsas att kunna delta i aktiviteter i förskolan. Alla är lika mycket värda och alla ska ges samma möjligheter, om det då behövs anpassningar för att ge alla barn den möjligheten så är de nödvändiga att ta till. Den uppfattning vi ser här handlar således också om att delaktighet handlar om ett värdegrundsarbete i förskolan där alla barn räknas och är lika viktiga och respekterade för sina olikheter.

Vidare ser vi fler uttalanden som vi kan tyda har med värdegrundsarbetet att göra, då en del av de förskollärare vi har intervjuat också nämner hur alla barn ska bli sedda och hörda i förskolan. Även här beskrivs delaktighet som en grundstomme där alla barn ska skapa sig en bra självkänsla genom att tillhöra en gemenskap "Ja att alla ska liksom känna samma.. vissa barn syns ju mer och kanske att man upplever att dom blir bekräftad mer, att man måste vara mer noga så att alla barn får känna det där, delaktigheten, och att alla barn få vara med [...] Att man räknas med, att man syns och får höras" - förskollärare 2. Detta kan ses som ännu ett exempel på att uppfattningen av barns delaktighet och inflytande kan tänkas vara att barnen ska känna sig respektera, samt visa respekt. Förskollärare 6 nämner också barnens trygghet kring detta, vilket vi ser som en del av det värdegrundsarbete som vi kopplat övriga uttalanden till i denna kategori "framför allt att dom känner sig trygg. Den är ju en väldigt viktig bit och att dom känner sig trygga å sedda tycker jag är jätteviktigt. Att dom blir lyssnad på och att alla får komma till tals". Detta kan ses som så att när barnen blir lyssnade på och får komma till tals så finns också möjligheten att skapa en trygghet för dem, där vi tolkar denna trygghet som att barnen upplever att de är viktiga och att de räknas. Denna trygghet kan vidare kopplas till värdegrundsarbetet där barnen får känna sig respekterade och att de duger som de är. Uppfattningen av barns delaktighet och inflytande handlar således om ett djupare arbete i barnens självkänsla, samhörighet, ömsesidig respekt, helt enkelt den värdegrunden som förskolan har att arbeta med.

Samhörigheten och en känsla av att tillhöra en grupp är även det något som har lyfts i våra intervjuer när vi samtalat om barns delaktighet. Ett sätt att uppfatta barns delaktighet har visat sig vara just det att ge barnen möjlighet att ta del av olika saker. Exempelvis uttalar förskollärare 2 "Att delaktighet handlar som om.. tycker jag, att man får vara delaktig, att man får vara med på saker, uppleva saker [...] Det kan vara gemenskap och saker man gör utflykter och allt möjligt". Delaktighet kan på så vis uppfattas som att det handlar om att få ta del av det förskolan planerar och att ge barnen upplevelser. Men här nämns också gemenskap, där vi också kan se att det finns en uppfattning att delaktighet är när barnen får känna gemenskap och känna att de tillhör en grupp. Följande citat beskriver detta ytterligare "För jag menar dom kan ju vara delaktig genom att tillhöra en grupp. Att det är vi. Det är vi som är viktiga" - förskollärare 3. Detta tolkar vi som även det en del av värdegrundsarbetet, där gruppgemenskap och att känna sig värdefull också är uppfattningar av barns delaktighet.

Sammanfattningsvis så ser vi i denna kategori att kärnan i fenomenet handlar om att de värderingar som dels finns omkring oss men också som önskas överföra till barnen. Innebördet i fenomenet ligger i det värdegrundsarbete som finns i förskolan samt det faktum att det ska finnas en ömsesidig respekt som ger alla lika möjligheter.

Delaktighet och inflytande går ihop med varandra men kan även särskiljas

Huruvida barns delaktighet och inflytande går ihop eller ses som två separata fenomen med olika betydelser är något som diskuterats i samtliga intervjuer. Framför allt har det börjat med att förskollärare i intervjuerna valt att benämna dem som ett, utan att särskilja dem. Efter en stunds reflektion har sedan tankarna kommit att de kanske inte bara går att säga de tillsammans, utan att det

kanske är nödvändiga att se på dem var för sig. I de fall där barns delaktighet och inflytande har benämnts tillsammans, kan vi också se att det fortfarande kan vara olika innebörder i "delaktighet" samt "inflytande", men att det mer handlar om att begreppen hör ihop och är beroende av varandra. Förskollärare 4 uttalar "att barnen är delaktiga och att dom har inflytande tycker jag... går in lite grann i varandra. För att ha delaktighet måste dom ha inflytande också tycker jag, så de går in lite i varandra beroende på vad man jobbar med". I detta citat kan urskilja att förskolläraren tycks uppfatta att delaktighet inte kan ske utan att barnen också har ett inflytande. Det innebär alltså att begreppet hör ihop på så vis att det ena inte kan ske utan det andra, de hör alltså inte bara ihop utan är till och med beroende av varandra. Vår tolkning är att förskolläraren kan uppfatta delaktighet som möjligheten att kunna delta och att få vara del av en grupp precis som vi bland annat beskrivit tidigare. Däremot så verkar denna uppfattning innebära att delaktighet inte kan ske fullt ut om inte barnen också har inflytande över det de är delaktiga i. Barnen behöver då alltså också ha möjlighet att påverka och ha inflytande för att fullt ut också kunna vara delaktiga. Vidare nämner förskollärare 5 att "alltså inflytande det ser jag som att då har Pelle... han är väldigt intresserad av bilar så vi har snappat upp det, och han har väldigt uttryckligt sagt att 'jag vill bygga en bil' också gör man det tillsammans sådär..men då är det inflytande och delaktighet, då blir det liksom hela vägen". Detta uttalande påminner om det vi just beskrev. Även om den här förskolläraren också nämner inflytandets innebörd som att snappa upp barnens intresse, likt en tidigare kategori, så fortsätter uttalandet i något som kan förstås som att delaktighet och inflytande går ihop. Däremot är vår tolkning här inte att delaktighet är beroende av inflytande för att överhuvudtaget kunna ske. Snarare tyder vi det som att delaktighet och inflytande kan höra ihop och att de båda kan stärkas när de används tillsammans. I senaste citatet förstår vi det som att barnet först får inflytande, där dels barnets intresse är i fokus men också där barnet tydligt uttrycker sitt intresse, och detta sedan förstärks med att barnet faktiskt också får vara delaktig och utföra det intresset som infinner sig. Innebörden i barns delaktighet och inflytande kan då förstås som två separata innebörder, mellan påverkan och handling, men att de tillsammans förstärks och konstateras.

Detta har då hittills visat på att barns delaktighet och inflytande kan både vara beroende av varandra men även höra ihop och mer bara förstärka varandra. Vidare har vi också förstått att barns delaktighet och inflytande kan ses som två helt separata saker, där inflytande handlar om på något vis att få säga sitt och påverka. Medans delaktighet mer innebär att få ta del av saker och göra saker, samt vara med i en grupp. Uppfattningen är då att de är två separata fenomen som inte nödvändigtvis behöver vara sammankopplade, då en förskollärare uttrycker följande

Ja för många barn kan ju ha ett stort ego och vill ha jätte mycket inflytande men inte alls vara delaktig i vissa grejer som man gör. Och en del vill vara delaktig och, äh älskar liksom de här grupp lekarna och vill vara delaktig eller göra, men vill absolut inte ha något inflytande. Jag är nöjd med att liksom sitta här och kolla och kan prova lite grann som du gör och så men inte alls. Så det är liksom, jag tycker att det är två skilda saker. Fast man slår ofta ihop dom. - Förskollärare 3

Här beskrivs hur delaktighet och inflytande kan se ut och hur de kan ta sig i uttryck utan att nödvändigtvis vara beroende av varandra. Förskolläraren nämner också i slutet att de två begreppen ofta slås ihop, vilket vi ser är ett sätt att uttrycka att begreppen ofta sägs i ett svep utan att det egentligen finns någon reflektion av innebörden av de separata begreppen. Vår tolkning är däremot att förskolläraren tycks finna det viktigt att det finns en medvetenhet kring hur olika dessa kan ses på och hur viktiga båda delarna är. Enligt den här uppfattningen så tycks förskolläraren tänka att det är två separata begrepp med olika innebörder, som kan uttrycka sig utan att vara beroende av varandra. Däremot uttrycker förskolläraren senare i intervjun de svårigheter med barn som som endast vill

utöva sitt inflytande men aldrig vara delaktig. Här beskriver förskolläraren komplexiteten i arbetet med detta, då ett barn som alltid är med och påverkar och styr, men sedan bestämt säger nej till att delta, också behöver utmanas och utveckla sin delaktighet. Förskolläraren påpekar hur barnet ska respekteras när det säger nej, och att det också är del att utöva sitt inflytande, men att förskolan i sin tur också behöver stötta barnet i att hitta sätt att vara delaktig. Av detta kan vi tänka att förskolläraren uppfattar begreppen som två olika saker oberoende av varandra, men beskriver också hur viktigt det är att barnet får båda delar. Även om begreppen ses som två olika saker och nödvändigtvis inte är beroende av varandra, så tolkar vi detta som att de ändå är viktiga, om så var för sig, och det ena utesluter inte det andra.

I denna kategori har vi beskrivit hur fenomenet "barns delaktighet och inflytande" dels kan brytas ner i mindre delar, men också hur de oftast slås ihop utan närmare eftertanke. Den kärna i fenomenet som vi uppfattar här är att begreppen är nödvändiga tillsammans, men även att lyftas var för sig för att skapa en medvetenhet kring dem. Kärnan handlar på något vis om att lyfta dem var för sig, men arbeta med dem tillsammans. Just själva variationerna av uppfattningen av fenomenet blev särskilt intressant i intervjuerna när de hamnade i denna diskussion huruvida de bör ses som två skilda begrepp eller om de bör föras samman. Här visas det tydligt hur olika fenomenet kan uppfattas, där en variation tyder på att det ena inte går att utföra utan det andra, medan det även finns en variation som tyder på att det går, men det är att föredra dem tillsammans. Medans den tredje tydligt ser att begreppen uttrycker sig var för sig, men att båda är lika viktiga. Och möjligtvis är det just dessa olika variationer som gör att den sistnämnda informanten uttrycker att det är desto viktigare att vara medveten om just dessa variationer.

Sammanfattning

Vi har i vårt resultat kunnat urskilja en rad olika variationer i uppfattningarna av fenomenet "barns delaktighet och inflytande i förskolan". Variationerna har bland annat visat sig genom att det till viss del ligger på förskolläraren, som kategorierna "spinna vidare på barnens intresse" samt "att få bestämma inom de vuxnas ramar" visar på. Vi kan också tolka att det till stor del handlar om barnens egen upplevelse, som avgör om det finns en delaktighet och inflytande eller ej. Det beskrivs i kategorierna "barnen är medvetna om fenomenet" samt "handlar om värdegrundsarbetet". Vi ser också variationer huruvida delaktighet och inflytande slås ihop och användas som ett samlat begrepp, eller om de reflekteras kring var för sig som två olika begrepp, vilket framträder i en egen kategori. Inom dessa kategorier kan vi också se variationer, även om uppfattningarna inom en kategori överlappas så ser vi variationer i huruvida förskollärarna uttrycker sig. Exempelvis i kategorin "att få bestämma inom de vuxnas ramar" där uttrycken varierar sig i om barnen får "påverka" eller "bestämma". Här kan vi uppfatta en viss variation i förskollärarnas uttalanden, där barnens möjlighet att få påverka beskrivs som ett sätt för barnen att få tycka till om såväl stort som smått. Medan de uttalanden där det innebär att barnen får bestämma mer visar på att förskolläraren ger barnen konkreta val att besluta om, såsom val av spel eller aktivitet.

I dessa kategorier ser vi också att komplexiteten i arbetet med barns delaktighet och inflytande framträder, där de variationer av uppfattningar som förskollärarna visar innebär olika förutsättningar för arbetet med barns delaktighet och inflytande. Variationerna i uppfattningarna gör detta till ett komplicerat arbete i förskolans verksamhet. Beroende på vilken variation förskolläraren anammat ger de också olika förutsättningar för hur de vidare arbetar med barns delaktighet och inflytande. I vårt resultat tydliggörs det hur olika uttalanden till viss del flyter ihop med varandra, men i själva verket

kan betydelserna i förskollärarnas ordval vara rätt spridda, exempelvis där förskollärarna väljer att antingen använda ordet "bestämna" eller "påverka".

Diskussion

Syftet med denna studie var att belysa de variationer av uppfattningar som förskollärare kan tänkas ha av fenomenet "barns delaktighet och inflytande". För att synliggöra dessa har vi analyserat vårt empiriska material genom en fenomenografisk ansats som presenterats i resultatet. I denna diskussion kommer vi att diskutera samtliga kategorier i vårt resultat gentemot den tidigare forskning vi har redogjort för, studiens problemområde, samt möta det syfte och de frågeställningar vår studie innefattar gällande förskollärares uppfattningar av fenomenet.

Olika uppfattningar ställer olika krav

Vi kan förstå i vår studie att det finns flera variationer i uppfattningarna av barns delaktighet och inflytande, men främst framträder i vårt resultat den komplexitet som detta innebär. Något som blev synligt i vårt analysarbete var hur komplicerat förskollärares arbete med barns delaktighet och inflytande är, vilket till stor del beror på variationer i uppfattningarna av fenomenet. En variation vi har kunnat se var att barns delaktighet och inflytande till stor del handlar om att förskollärarna ska tolka och spinna vidare på barnens intressen. Det innefattar framför allt att förskollärarna ska vara uppmärksamma på det intressen barnen visar och kunna arbeta vidare med detta. Förskollärarna uttrycker en svårighet i detta, bland annat genom att verksamheten inte alltid tillåter det. Det finns inte alltid möjlighet att släppa allt som redan pågår för att kunna följa barnens intressen. Vi upplever att dessa begränsningar som förskollärarna nämner till stor del påverkas av de tolkningar som förskollärarna själva har av fenomenet. Sandberg och Eriksson (2010) beskriver hur olika tolkningar ställer olika krav på verksamheten, vilket vi ser exempel på i vårt resultat. Enligt Sandberg och Eriksson (2010) innebär olika uppfattningar att verksamheten behöver skapa olika förutsättningar för delaktighet och inflytande, där de nämner som exempel att förskollärare ser barns delaktighet genom hur pass aktiva barnen är. I det här fallet innebär det att förskollärarna ser barns delaktighet och inflytande som att det är upp till dem att tolka och spinna vidare på barnens intressen, vilket i sin tur innebär att verksamheten behöver förutsättningar att möjliggöra detta. Våra informanter uppfattar således inte att verksamheten har detta, då de inte har de förutsättningar som krävs för att kunna spinna vidare på barnens intressen och således inte har de förutsättningar som krävs för att kunna ge barnen inflytande. Möjligtvis kan det tänkas att barns delaktighet och inflytande inte reflekteras kring nog mycket för att öppna upp andra synvinklar, som kanske också skulle kunna innebära bättre möjligheter till att förverkliga detta. Istället för att som i det här fallet lägga över möjligheten till barns delaktighet och inflytande på de förutsättningar som verksamheten erbjuder utifrån den uppfattning som råder, kanske mer diskussioner och reflektioner kring detta skulle kunna tänkas öppna upp även förutsättningar för barnens möjligheter. I de fall där en uppfattning av fenomenet är fast och rådande kan vi alltså se, precis som Sandberg och Eriksson (2010) beskriver, att det ställer olika krav på verksamheten.

Det är även intressant, utifrån den uppfattningen att delaktighet handlar om att spinna vidare på barnens intressen, att koppla detta till den samlings situation som Eide et al. (2012) beskriver. Denna situation förväntas ge alla barn delaktighet och inflytande, vilket också anses uppnås genom att samlingen är baserad på barnens intressen. Däremot så visar Eide et al. (2012) att det fanns väldigt få tillfällen för barnens spontana delaktighet och inflytande. Det är därför intressant att fundera över om det räcker att se till sin uppfattning om delaktighet och inflytande, eller om det kan vara av värde att se till flera olika uppfattningar för att öka sin egen medvetenhet om de variationer som kan finnas. I vårt resultat kan vi se, utifrån detta att barns delaktighet och inflytande handlar om att förskolläraren spinner vidare på barnens intressen, att det inte är alltid är möjligt att uppnå. Det Eide et al. (2012)

beskriver visar att även i de fall där de uppnår detta så innebär det inte alltid att barn till fullo är delaktiga och har inflytande. Det synliggör i sin tur att det är värdefullt att reflektera kring olika variationer av uppfattningar för att inte fastna i ett synsätt. Detta beskriver även Bae (2010), där detta kan innebära begränsningar i arbetet med barns delaktighet och inflytande. I det ovan nämnda fallet handlar det om att fasta i den uppfattningen att barns delaktighet och inflytande handlar om att som förskollärare tolka och spinna vidare på barnens intressen, vilket kan innebära att barnens spontana delaktighet och inflytande begränsas. Bae (2010) beskriver att det finns en uppfattning att yngre barn inte har samma möjligheter att påverka, vilket författaren sedan framhåller inte nödvändigtvis är sant. Oavsett den variation av uppfattningar som är förekommande så kan vi se att det är mer komplicerat än att bara skapa de förutsättningarna i verksamheten, utan det kräver också en öppenhet för, samt ta hänsyn till, variationer av uppfattningar av fenomenet. Barnen behöver möta vuxna som kan utmana sina tankar, för att de vuxna inte ska fastna i traditionella synsätt utan också reflektera till andra variationer av uppfattningar (Bae, 2010). Väljer förskollärare att se barns delaktighet och inflytande som att det handlar om att spinna vidare på barnens intressen utan att vara öppen för andra synvinklar eller ta hänsyn till andra uppfattningar innebär det också en begränsad möjlighet att tillgodose barnen delaktighet och inflytande.

Medvetenhet om den vuxnas ansvar

Vidare har vår studie visat att det till stor del kan handla om att barnen får påverka eller bestämma inom de vuxnas ramar. Det har beskrivits bland annat genom att barnen inte alltid vet sitt bästa, och det hör där till vuxenrollen att se till deras bästa och därav bestämma vissa ramar som barnen har möjlighet att påverka eller bestämma inom. Det har också visat sig att förskollärarna har en tanke att detta är nödvändigt för att driva verksamheten framåt. Denna svårighet beskriver även Eriksson Bergström (2017), där barn och vuxna kan uppfatta olika handlingserbjudanden och därav kan de möjligheter som barnen ser begränsas av de regler som sätts upp av vuxna, där vuxna snarare kan se en fara än lek. Denna svårighet att dels se till sitt ansvar som vuxen men även att ge barnen möjligheter att utöva inflytande, visar att det är svårt att undgå för vuxna i förskolan att styra barnen. Den moderna styrningen som Tullgren (2003) ger en bild av är ett exempel på hur styrning av barnen är svår att undkomma, även om den ibland utförs diskret. Däremot öppnar förskollärarnas medveten kring detta upp för att reflektera kring hur pass stram och nödvändig styrningen är, hur den kan utveckla och anpassas. Det som våra informanter har beskrivit är i linje med det Tullgren (2003) beskriver nödvändigt och oundvikligt, men genom att vara medveten om detta har förskollärarna möjlighet att upptäcka de möjligheter och begränsningar som detta medför. Det är främst denna medvetenhet som kan vara avgörande, och inte det faktum att vuxna styr barnen. Snarare på vilket sätt och i vilka situationer. Detta kan dock även det kopplas till att förskollärarna kan ha fastnat i sitt synsätt och uppfattning av fenomenet, där de missar andra variationer av barns delaktighet och inflytande. Även här upplever vi det nödvändigt att reflektera kring olika uppfattningar, likt det Ribaeus (2014) beskriver så är det möjligt att en stor del av barns delaktighet och inflytande sker omedvetet och inte alltid är synligt för förskollärarna. Även om den uppfattningen som råder innebär att barn har delaktighet och inflytande inom de vuxnas ramar, så kan en diskussion i arbetslaget öppna upp och synliggöra även andra uppfattningar av barns delaktighet och inflytande som sker oplanerat. Framför allt skulle det kunna synliggöra den delaktighet och det inflytande som sker omedvetet.

Ett värdegrundsarbete med ömsesidig respekt

I vår studie har det bland annat även framkommit att arbetet med barns delaktighet och inflytande i grund och botten uppfattas handla om ett värdegrundsarbete. Att fenomenet i många fall uppfattas handla om vad för typ av barn man vill fostra inom förskolan samt vart dessa barn skall befinna sig inom en viss tidsperiod. Att som förskollärare ha förmågan att föra vidare de grundläggande värderingarna såsom hur barnen skall respektera sig själva, varandra och våga stå upp för sina åsikter. Att arbetet med barns delaktighet och inflytande inte enbart handlar om att få sin vilja igenom å på så vis ha inflytande och delaktighet utan det handlar minst lika mycket om att få göra sin röst hörd, få känna en grupptillhörighet samt känna en trygghet på förskolan. Detta som vi tolkat det handlar inte om specifika sammanhang inom förskolan utan handlar istället om en ömsesidig respekt mellan både barnen samt även pedagogerna inom förskolan. Detta kan även likt det Qvarsell (2011) uttrycker handlar om att pedagoger och barn skall kunna samspela och interagera med varandra och på det sättet skapa en respekt och lyhördhet till den andra för att således kunna skapa möjligheter till delaktighet och inflytande inom förskolans verksamhet. Samtidigt finns det viss problematik i arbetet med delaktighet och inflytande, detta visar även hur pass komplext arbetet med delaktighet och inflytande kan uppfattas i praktiken. Detta i och med att Bae (2010) uttrycker att förskollärare lätt kan falla in i att delaktighet och inflytande i förskolan mer hamnar på en individnivå och individens egna självständighet, detta kan i praktiken således medföra att grupptillhörigheten istället kan hamna i skymundan. I vår studie visar det sig likväl även handla om att få tillhöra en grupp och våga stå upp för sina egna åsikter. Å andra sidan poängterar Eide et al. (2012) att delaktighet kan ses som tvåfaldig, där verksamheten både skall se till att barnen känner en grupptillhörighet, samt således även blir inkluderad i gruppen. Men delaktighet kan även uppfattas som att verksamheten skall se till individen, vågar uttrycka sig samt även tas på allvar. Detta uppfattar vi i vår studie som något förskollärarna ständigt har i bakhuvudet när dem arbetar med barns delaktighet och inflytande, att delaktighet och inflytande som de uppfattar det mer är i linje med det Eide et al. (2012) argumenterar för och således både handlar om att arbeta på både individnivå samt gruppnivå. Att dessa inte utesluter det ena eller det andra utan att det sker genom en ömsesidig påverkan i arbetet med barns delaktighet och inflytande.

Detta kan även synliggöra det komplexa arbetet som skapas när det handlar om delaktighet och inflytande i förskolan. Att ständigt behöva balansera mellan att barnen själv vågar stå upp för sig själv och uttrycka sig samtidigt som de skall kunna se till gruppen som helhet på förskolan. Då även tidigare forskning visar att på skilda uppfattningar av begreppen synliggörs anser vi att det visar på att fenomenet innefattar en stor komplexitet i hur verksamma förskollärare själva uppfattar fenomenet men även hur de som arbetslag tillsammans ser på det. Det är därför av stor vikt att tillsammans ha tid att reflektera hur det sedan skall komma att anammas i praktiken. Arnér (2009) påpekar att det vore önskvärt från förskollärarnas sida att det fanns utrymme för mer reflektionstid tillsammans i arbetslaget, detta menar Arnér skulle kunna bidra till att de verksamma inom förskolan då skulle haft möjlighet att reflektera över dess förhållningssätt gentemot arbetet med barns delaktighet och inflytande vilket då sedan barnen skulle gynnas av.

Barns sätt att uttrycka sig

Ytterligare en problematik med barns delaktighet och inflytande innefattar möjligheten att göra barnen själva medvetna om sitt inflytande och sin delaktighet. En uppfattning av barns delaktighet och inflytande har i vår studie visat sig vara just det att barnen själva behöver vara medvetna om det, för att det ska anses kunna vara ett reellt inflytande eller delaktighet. Däremot har det även visat sig

att förskollärarna uttrycker en svårighet i detta, att synliggöra det för barnen. Bland annat beskrivs det att barn som inte kan uttrycka sig verbalt har svårare att få delaktighet och att ha inflytande. Möjligtvis kan en faktor i detta vara att förskollärarna inte har fått de förutsättningar som krävs för att möta barnen. Eftersom förskollärarens medvetenhet om barns sätt att uttrycka sig till stor del kan påverka möjligheten till inflytande och delaktighet, är det en förutsättning att förskollärarna kan tillgodose sig den kunskapen. Bae (2010) redogör för hur förskollärares kunskaper om barns språk påverkar de möjligheterna barnen ges för inflytande och delaktighet, där det visar sig en skillnad mellan utbildade och outbildade i förskolan. Vår studie innefattar endast utbildade förskollärare, men vi kan tänka oss att de trots detta kan ha fått för lite fortbildning för att kunna tillgodose sig den kunskap som krävs kring barns språk och barns sätt att uttrycka sig. Detta i och med att bland annat Bae (2010) redogör i sin studie hur fortbildning kring barns delaktighet och inflytande inte kanske alltid prioriteras av personer som är högre uppsatta och beslutsfattande, vilket kan innebära att förskollärarna inte får de förutsättningar som krävs för att kunna utveckla sitt arbete med detta. Även Arnér (2009) återger hur betydelsefullt utvecklingsarbete är i förskolan, samt hur önskvärt det är att få mer tid och förutsättningar för detta. Värdet i att få vidare utbildning och möjlighet att utveckla sina kunskaper kan därför ses som väsentligt i arbetet med barns delaktighet och inflytande.

Ett komplext begrepp

Det har således visat sig vara betydligt svårare än vad vi hade kunnat tro att belysa de variationer av uppfattningar som förskollärare kan tänkas ha av fenomenet. Utöver de variationer vi har sett i vårt resultat har det dessutom visat sig finnas variationer inom dessa kategorier, som gör arbetet med barns delaktighet och inflytande ännu mer komplicerat. Vår studie har visat på svårigheter att tolka barns delaktighet och inflytande som ett samlat begrepp, eller om de bör betraktas var för sig, där meningarna har varit delade och uppfattningarna har varit skilda. Detta beskriver även Arnér (2009), där det har visat sig likaså bero på situationens sammanhang. Dessutom skildrar Ribaeus (2014) svårigheter i att försöka definiera begreppen. Det är synligt i vår studie att de ofta används synonymt, utan närmare eftertanke, men i ett försök att synliggöra innebörden i begreppen visar sig komplexiteten i fenomenet.

Pedagogiska betydelser för förskola

Vår studie har synliggjort den komplexitet som kan finnas i arbetet med barns delaktighet och inflytande, där variationerna innebär olika förutsättningar. Detta visar på att arbetet med barns delaktighet och inflytande är än mer komplicerat än att bara vara medveten om sin egen uppfattning. Det innebär även att vara medveten om andras uppfattningar som kan skilja sig från sin egen, samt att det finns en rad faktorer som inverkar på hur förskollärare uppfattar fenomenet. Denna studie bidrar till att uppmärksamma denna komplexitet, samt påvisar värdet för förskollärare att reflektera och diskutera kring barns delaktighet och inflytande som fenomen i förskolan. Med detta vill vi belysa de variationer i hur fenomenet kan uppfattas av förskollärare, samt vikten av att reflektera och diskutera kring detta i arbetslagen för att uppmärksamma varandras olika uppfattningar. På så vis tänker vi att detta kan bidra till att synliggöra hur varierande dessa idévärldar av fenomenet kan se ut och förståelse för vikten av att belysa dessa.

Framtida studier

I vårt insamlade av datamaterial upplevde vi att arbetet med barns delaktighet och inflytande ansågs viktigt bland de informanter som deltagit i vår studie. Vårt resultat har visat på den

komplexitet de variationer av uppfattningar innebär, samt att informanterna beskrivit upplevda svårigheter som vi redogjort för i vårt resultat. Eftersom det till viss del har nämnts de förutsättningar som krävs för förskollärarna i arbetet med barns delaktighet och inflytande, där även rektorerna har ett ansvar, vore det intressant att studera vidare hur rektorerna uppfattar fenomenet samt hur de uppfattar den egna rollen i förhållande till förskollärarnas arbetet med detta. Att helt enkelt byta perspektiv och istället fokusera på rektorerna och deras uppfattning av delaktighet och inflytande i verksamheten och hur deras roll kan skapa förutsättningar för de verksamma inom förskolan, tänker vi hade varit en intressant vidareutveckling av denna studie som vi genomfört nu.

Referenser

Alexandersson, M. (1994) Den fenomenografiska forskningsansatsens fokus. I Starrin, B. & Svensson, P-G (Red.) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.

Arnér, E. (2009). *Barns inflytande i förskolan: en fråga om demokrati*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Upplaga 3). Stockholm: Liber.

Bae, B. (2010). Att förverkliga barns rätt att delta i inställningar för tidig barndom: Vissa kritiska frågor i norskt sammanhang. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 30 (3), 205–218. Hämtad från <https://search-ebSCOhost.com.proxybib.miun.se/login.aspx?direct=true&db=eric&AN=EJ901070&site=ehost-live>

Eide, B.J., Os, E. & Samuelsson Pramling, I. (2012). Små barns medverknin g i samlingsstunder. *Nordisk Barnehageforskning* 5(4), 1-21.

Hämtad från

https://mitt-primo.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/fulldisplay?docid=TN_noart1200523710&context=PC&vid=MIUN&lang=sv_SE&search_scope=all&adaptor=primo_central_multiple_fe&tab=default_tab&query=any,contains,Sm%C3%A5%20barns%20medverknin g%20i%20samlingsstunder.%20Nordisk%20Barnehageforskning&mode=basic

Eriksson Bergström, S. (2017). *Rum, barn och pedagoger: om möjligheter och begränsningar för lek, kreativitet och förhandlingar*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Eriksson-Zetterquist, U & Ahrne, G. (2015) Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. och aktualiserade] uppl.) Stockholm: Liber.

Johannesen, N. & Sandvik, N. (2009). *Små barns delaktighet och inflytande: några perspektiv*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Larsson, S. (2011). Kvalitativ analys - exemplet fenomenografi. Linköping. Hämtad från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:253401/FULLTEXT01.pdf>

Qvarsell, B. (2011) Demokrati som möjlighet i små barns liv och verksamhet. *Nordisk barnehageforskning* 4(2), 65-74. Hämtad från <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/307/321>

Ribaeus, K. (2014). *Demokratiuppdrag i förskolan*. Diss. Karlstad : Karlstads universitet, 2014. Karlstad. Hämtad från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:697246/FULLTEXT01.pdf>

Sandberg, A., & Eriksson, A. (2010). Barns deltagande i förskolan - på de vuxnas villkor? Förskolepersonalens begrepp om barns deltagande i förskolevardagslivet. *Utveckling och vård av tidigt*

barn , 180 (5), 619–631. Hämtad från <https://search-ebsohost-com.proxybib.miun.se/login.aspx?direct=true&db=eric&AN=EJ884037&site=ehost-live>

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. [Stockholm]: Sverige: Skolverket.

Svensson, P. & Ahrne, G., (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.) *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 17-34) Stockholm : Liber.

Tullgren, C. (2003). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2004. Malmö.

Unicef. (2020) <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten> Sidan besöktes 2020-04-21.

Westlund, K. (2011). *Pedagogers arbete med förskolebarns inflytande: en demokratididaktisk studie*. Licentiatavhandling Malmö : Malmö högskola, 2011. Malmö.

Bilaga 1 - Missiv

MISSIV

Hej!

Vi är två förskollärostudenterna som nu är inne på vår sista termin på förskolläroprogrammet, Mittuniversitet. Just nu arbetar vi med vårt examensarbete, där vi intresserar oss för förskollärares syn på barns delaktighet och inflytande. Tanken med vår studie är att fördjupa oss i vad ni som förskollärare har för uppfattningar, upplevelser och erfarenheter kring arbetet att göra barn delaktiga och att få ha inflytande.

Vi önskar att få intervjua dig som är verksam förskolläro i förskolan. Under intervjuerna kommer endast en av oss att delta och vi önskar att få utföra en fysisk intervju med dig som beräknas ta maximalt 1 timme. Med tanke på rådande omständigheter kring Covid -19 finns vid ett eventuellt besöksförbud på förskolan möjlighet att genomföra intervjun på distans. Vi önskar också att få spela in intervjun, så att vi kan lägga fokus på er och era tankar. Vi kommer att ta hänsyn till forskningsetiska principer vilket innebär att du när som helst kan avbryta ditt deltagande eller välja att inte svara på några frågor. Det innebär också att den inspelade intervjun endast kommer att vara tillgänglig för oss och eventuellt vår handledare, och ljudfilen kommer att förstöras i samband med att vårt examensarbete är godkänt. I vårt examensarbete kommer intervjun inte gå att koppla till dig som person eller till er verksamhet.

Vi återkommer till dig under nästa vecka för att vid ett eventuellt deltagande boka in en passande tid för intervju.

Vänliga Hälsningar,

Sandra Strandberg Tel: xxx-xxx xx xx Mail: xxxxxxxx@student.miun.se

Sofia Jonsson Tel: xxx-xxx xx xx Mail: xxxxxxxx@student.miun.se

Handledare: Anneli Hansson Tel: xxx-xxx xx xx Mail: xxxxxxxxxx@miun.se

BILAGA 2 - INTERVJUGUIDE

INTERVJUGUIDE

Hur länge har du arbetat som förskollärare?

- har du alltid arbetat på samma förskola?

Vilken ålder är det på barngruppen du arbetar i?

- Har du erfarenhet av att arbeta med andra åldersgrupper?

Hur går dina tankar kring delaktighet och inflytande som fenomen?

- och vad tänker du särskiljer dem (delaktighet och inflytande) åt?

Vad är det för sammanhang inom förskolan du ser framför dig att barn har möjlighet till att vara delaktiga och få ha inflytande över?

- kan du ge några exempel?
- det där lät intressant, kan du utveckla?
(andra intressanta trådar att dra i? relatera till ålder på barnen?)

När tänker/upplever du att det är angeläget att låta barn vara delaktiga och få ha inflytande?

- varför just situationer som de du beskrev?
- hur tänker du då?

Hur uppfattar/upplever du arbetet med att göra barn delaktiga och ge dem inflytande?

- är det bara möjligheter eller finns det även svårigheter med uppdraget?
Vad har du själv för erfarenheter av arbetet med att göra barn delaktiga och låta de ha inflytande?
- kan du utveckla vidare?

Finns det något annat kring barns delaktighet och inflytande du vill lägga till?

Följdfrågor att använda vid tillfälle:

Kan du utveckla det vidare?

Hur tänker du då?

Kan du exemplifiera?

Förstår jag dig rätt att du menar...